

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 1870.

ΤΟΜΟΣ ΚΑ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 441

ΠΡΩΤΟΣ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ΑΓΩΝ Ο ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ.

Τῆς δευτέρας περιόδου τῶν Ὀλυμπίων ἐγένετο ἔναρξις ἀπὸ τοῦ ποιητικοῦ ἀγῶνος, τελεσθέντος ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τοῦ Πανεπιστημίου τὴν 26 τοῦ παρελθόντος Ὁκτωβρίου, ὅτε ἀνεγνώσθη εἰς ἐπήκοον πολυπληθεῖς ἀκροατηρίους ἡ ἔκθεσις αὗτη τῶν Ἑλλαγοδικῶν.

Ἐντιμοτάτη ὄμηγυρις!

Εἰ καὶ γινώσκετε πάντες διποῖοι ὑπῆρξαν τὸν πάλαι χρόνον οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, ἐνομίσαμεν ἀναγκαῖον πρᾶς τε τὸ συμφέρον τῶν ἀγωνιστῶν καὶ τῶν ἀγωνοδικῶν τὴν εὐθύνην, ν' ἀνακαλέσωμεν εἰς τὴν ὑμετέραν μνήμην τὸ περίσσευτον τῆς ἕορτῆς, ἥτις ἕορτὴ ἕορτῶν καὶ πανήγυρις πανηγύρεων ἐδοξάζετο, καὶ οὐκ ἀτόπως διότι πολλοὺς μὲν καὶ καλλίστους ἀγῶνας τάχους καὶ βώμης, ὅμα δὲ καὶ λόγων καὶ γνώμης καὶ τέχνης καὶ τῶν ἀλλων ἔργων ἀπάντων ἦγον οἱ πατέρες ἡμῶν⁽¹⁾, οὐδεὶς δικαῖος ἐθεωρεῖτο

τιμιώτερος τῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ τελουμένων⁽²⁾ περὶ οὐδένας ἄλλον ἡμιλλῶντο ἀνδρες διομαστότεροι διὰ τε τὴν ἐκ τῆς ἀνδρίας καὶ τὴν ἐκ τῆς εὐφυΐας καὶ σοφίας δόξαν⁽³⁾ ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ ἐδίδοντο πολυτιμότερα ἔπαθλα⁽⁴⁾ οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἀνεγράφοντο ἐν γυμνασίῳ τὰ ὀνόματα καὶ ἀνηγείροντο οἱ ἀνδριάντες τῶν νικητῶν⁽⁵⁾ καὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐκλείζοντο καὶ ἡγαπῶντο παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις τὰ ἔργα, διστάντα τὰ ἐν Ὀλυμπίοις ἐγκριθέντα. Εἰς τούτων τὸ στάδιον κατέβησαν καὶ ποιηταί, καὶ ἱστορικοί, καὶ ἡρωες, καὶ βασιλεῖς, καὶ ἡμίθεοι, καὶ θεοί τὸν ἀγωνισθῶσιν οὐχὶ περὶ χρονιάτων, ἀλλὰ περὶ ἀρετῆς⁽⁶⁾. Τοσούτῳ δὲ ἐλογίζοντο μεγάλα καὶ Ἱερά καὶ θεῖα, καὶ τοσαύτη ἡ φροντὶς ὅπως τηρῶνται ἀμόλυντα, ὥστε ἀπεβάλλετο πᾶς μὴ Ἑλλην ἀθλητής, μικροῦ δὲ δειν ἀπεβάλλετο, εἰμὴ ἀπεδείχνυεν δτι ἡτο Αργεῖος, καὶ αὐτὸς ὁ ἀμύντου ἀλέξανδρος⁽⁷⁾.

Τοιούτων Ὀλυμπίων, ἀλειπτηρίων ἀληθοῦσις ἐμπειρίας, καὶ ἀληθοῦς παιδείας, καὶ ἀληθοῦς ἀρετῆς τὴν ἔπαρξιν ἥξιον καὶ διεστασιν αὐτῶν δαψιλεύσας ὅλον αὐτοῦ τὸν πλοῦτον δοιδιμος Ζάπας. Καὶ οὗτος ἥξιος, διτι καὶ δι πρὸ αὐτοῦ ἀνκνεώσας τοὺς πρὸ πολλοῦ ἐξαλειφθέντας τούτους ἀγῶνας ἴφιτος,

(1) Πλούτ. Σέλ. ΚΓ'. 20. καὶ Διογ. Λαέρτ. Βιδ'. Γ'. Κεφ 4'.

(2) Παυσ. Βιδ'. Σ'. Κεφ. Σ'. καὶ Βιδ'. Β'. Κεφ. ΚΔ'.

(3) Μέρδ. Η'. 26. (4) Ο αὐτ. Ε'. 22.

(5) Ισαχρ. Πανηγ. ΙΒ'.

γυμναστήρια δηλαδὴ φιλοπατρίας καὶ χρηστότητος, καθ' ὃν χρόνον φθείρεται, ὡς καὶ τότε, ἡ πατρὶς ὑπὸ διχονοιῶν ἐμφυλίων (¹). Καὶ οὗτος ὡς καὶ ἔκεινος τῇσιον ν' ἀποσκορακίζωνται ἡ ἀμάθεια, ἡ ἀγυρτία, τὸ θράσος, νὰ ζημιώνται δὲ καὶ οἱ προπετεῖς ἀθληταὶ καὶ οἱ δεκαζόμενοι Ἑλλανοδίκαιοι, δικαιοὶ καὶ τότε ἐζημιώθησαν Εὐπωλος δ Θεσσαλός καὶ οἱ παρ' αὐτοῦ δεξάμενοι διώραξ (²). Διὸ καὶ πάντα ἐτελοῦντο ἐν τῷ φανερῷ. Καὶ καθὼς τῶν νικώντων ἡ τῶν νικωμένων κκτὰ τὸν δίσιλον, τὸν δόλιχον, τὸ ἄλμα καὶ τὸν λοιπὸν ἀγώνας τὰ ὄνδρατα ἤσαν τοὺς πᾶσι γνωστὰ, τὸν αὐτὸν τρόπον γνωστὰ ἤσαν καὶ τὰ τῶν νοητικῶν ἀθλούντων. Οἱ Ἕρόδοτος, οἱ Πρόδικος, οἱ Ἰππίας, οἱ Ἀναξιμένης μόνοι ἀνέγνωσαν τὰ ὄντα πονήματα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ παρέποντα προλαμβάνει τὴν προπέτειαν, ἀναγκαῖον καθ' ἡμᾶς νὰ σημειώνται ἐπὶ τῶν ποιημάτων καὶ τῶν ποιητῶν τὰ ὄνδρατα, ὅπως καὶ τὰ τῶν λοιπῶν ἐκθετῶν.

Τῶν τοιούτων Ὀλυμπίων τοὺς Ἑλλανοδίκαιος διαδεχόμενοι ἡμεῖς, θέλομεν σπουδάσσει κατὰ τὸν πρῶτον τοῦτον ποιητικὸν ἀγῶνα νὰ πατήσωμεν μετ' εὐλαβείας ἐπὶ τὰ ἔχη τῶν προκατόχων, ἀσθενῆ μὲν ίσως γνώμην ἔρμηνεύοντες περὶ τῶν ὑποθληθέντων ποιημάτων, καθόσον καὶ «ἡ τῶν λόγων κρίσις πολλῆς ἐστι πείρας τελευταῖον ἐπιγέννημα» (³), βεβαίως διμως ἀρμοζομένην διὰ τὸ ἀπροσωπόληπτον πρᾶς τε τὸ ὑπέρτατον ἀξίωμα τῶν ἀγώνων καὶ πρὸς τὰς εὐχὰς τοῦ ἀγωνοθέτου.

Οφείλομεν δὲ καὶ εἰς ἔτερον τι: νὰ ἐπικαλεσθῇμεν τὴν προσογὴν τῆς σεβαστῆς δημηγύρεως, εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ κατ' ἔτος τελουμένου ἐν τῇ αἴθουσῃ ταύτη ποιητικοῦ ἀγῶνος καὶ τοῦ προκειμένου διαφοράν. Ἐκείνου μὲν ὁ χαρακτὴρ εἶναι ὅλως διδακτικὸς, οὐ μόνον διότι τοιαύτη ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἡ βούλησις τοῦ ἀγωνοθέτου, ἀπαιτήσαντος ν' ἀναλύωνται τὰ ποιήματα, νὰ ἔξελέγχωνται αἱ Ἑλλείψεις αὐτῶν καὶ αἱ ἀρεταὶ, καὶ νὰ χειραγωγῶνται διὰ κανόνων καὶ νουθεσίων οἱ ἀθλοῦντες, ἀλλὰ καὶ διότι τοιοῦτο τὸ καθῆκον τοῦ ἀνωτάτου διδακτηρίου εἰς διανετέθη ἡ κρίσις· δὲ τοῦ ἀγομένου σῆμερον εἶναι εὖ ἐναντίας ὅλως πανηγυρικός. Ναὶ μὲν οἱ Ἑλλανοδίκαιοι δὲν θέλουσι διστάσσει νὰ δικτυλοδεικτήσωσι κεφαλαιωδῶς τὰ κατὰ τὴν γνώμην αὐτῶν κυριώτατα προτερήματα ἡ ἐλαττώματα, ἀλλ' ἡ ἐτυμαγορία, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ λοιπαὶ περὶ τῶν τεχνικῶν, βιομηχανικῶν καὶ τῶν ὅλλων ὀλυμπίων ἀγώνων, ἔσται μᾶλλον νύξις πρὸς κρίσεις λεπτομερεστέρας παρὰ τοῦ κοινοῦ, καὶ πρὸς ἐνθερμοτέραν ἀμιλλαν τῶν ἀγωνιζομένων.

(¹) Πευσ. Βιβλ. Ε'. Κεφ. Δ'. καὶ Η'.

(²) Ο αὐτὸς Βιβλ. Ε'. Κεφ. ΚΔ'.

(³) Δογ. περὶ οὐκ. λόγου.

Τὰ ὑποθληθέντα ποιήματα δικιροῦνται εἰς εἷδη τρία, ἦτοι εἰς λυρικὸν, τραγικὸν καὶ κωμικὸν κκτὰ τὸν ὄρον τοῦ προγράμματος. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα εἰσὶν ἐννέα, ὡν ἰδού τὰ δινόματα·

1. Ὁδαὶ καὶ ἄσματα.

2. Τῷρ ἐρώτωρ ἢν πρόσωρον θῆμα.

3. Οἱ θεαταὶ τῷρ Ὀλυμπίων.

4. Τὸ ἐμβατήριον τῷρ ἀγωνιστῶν ἢν Ὀλυμπίους.

5. Ἡ δάφνη καὶ ἡ κυπάρισσος.

6. Ἡ Ναρκισσία καὶ τὸ κορεθιακὸν κιονόχρανον.

7. Ὁ θάρατος τῆς Ξανθούλας.

8. Ἀγώνισμα λυρικὸν διὰ τὸ Ζάπιον διατριβμόν.

9. Εὐαγγέλιο Ζάπα.

Σημειωτέον δὲ ὅτι τὸ πρῶτον τῶν ἀνωτέρω ποιημάτων, ἦτοι αἱ Ὁδαὶ καὶ τὰ ἄσματα ἀπαρτίζεται ἐξ ὅκτω τοιούτων φερόντων ταύτας τὰς ἐπιγραφάς·

1. Ὁδὴ πρὸς τὸρ ἀγωνιστὴν Ζάπα.

2. Πρὸς τὴν πατρίδα.

3. Πρὸς τὴν ἐλευθερίαν.

4. Πρὸς τὴν πατρίδα.

5. Πρὸς τὸν ὑπὲρ πατρίδος θυήσαντας.

6. Πρὸς τὴν ἀρετὴν.

7. Εἰς τὸν μάρτυρας τῆς πατρίδος.

8. Ὁ βοσκός.

Ἐκ τῶν ποιητῶν τρεῖς δὲν ἐτήρησαν τὸν ὄρον ἔκεινον τοῦ προγράμματος, καθ' ὃν, αἱ Ἔκαστον ἄσμα δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνῃ τοὺς εἶκοσι πέντε στίχους ὅπως μελοποιηθὲν ψαλῆι διότι ἡ μὲν Δάφνη καὶ Κυπάρισσος σύγκειται ἐκ 44, τὸ δὲ Πρόσωρον θῦμα τῶν ἐρώτων ἐκ 40, καὶ οἱ Θεαταὶ τῶν Ὀλυμπίων ἐξ 149 στίχων. Δυστυχῶς διμως καὶ τὰ διεξοδικώτερά ταῦτα καὶ τὰ ἄλλα τὰ μὴ παραβάντα τὰ ὀρισμένα, εἰ καὶ ἐφείλκυσσαν τὸν ἐπαγίον τῶν ἀγωνοθέτων εἰς τὴν πρόθυμον προαίρεσιν τῶν ἀγωνιστημένων, ἐθεωρήθησαν ώς ἄλλα θεματογραφήματα ἀνάγκην ἔχοντα διδασκαλικῆς ἐπιδιορθώσεως, καθόσον μάλιστα οὐ μόνον οὐδὲν ἔχουσι τὸ ἐμπρέπον εἰς τὴν λυρικὴν ποίησιν, οὔτε ὄψος ἴδεων, οὔτε θερμότητα αἰσθήματος, οὔτε γλώσσας κάλλος, ἀλλ' οὐδὲν ἀνορθογραφῶν ἀμοιροῦσι τὰ πλεῖστα· διὸ καὶ ἐκρίθησαν παμψηφεὶ ἀπορρήπτεα. Λλλ' ἐπειδὴ οἱ τέσσαρες τῶν λυρικῶν τούτων ποιητῶν μετὰ τριῶν ἐκ τῶν δραματουργῶν, δργῶντες πρὸς τὸν κόττινον, ἐπεμψαν ἡμῖν θρασεῖαν ἐπιστολὴν προμηνύουσσαν πάταγον (¹), παρακαλοῦμεν τὸ ἀκροατήριον νὰ συγκαταέῃ ἵν' ἀκούσῃ, γεύματος χάριν, δύο η καὶ τρία τῶν ἄσμάτων τούτων (¹).

(¹) Ἀγέγρωθι τὴν ἐν σελ. 346 σημείωσιν.

Τὸ ἐμβατήριον τῶν ἀγωνιστῶν ἐν Ὀλυμπίᾳ.

—
ΤΗΛΟ! ή μέρα τῶν ἀγώνων!
Αθλητα! Εμφανισθε!
Οσοι στέφανον ζητεῖτε.

—
Τὴν καταγωγὴν τοῦ γένους
Ἐδῷ τώρα μὴ ζητεῖτε,
Καὶ τὰ ἔτη μὴ μετρεῖτε.

—
Εὐγενῆς θὰ γίναι πᾶς τις,
Οστις εἰς ἀγῶνα σπεύσει.
Καὶ νωθρὸς δόστις καθεύδει.

—
Θ' ἀκουσθῆ τὸ ὄνομά σας.
Η πατρίς σας θὰ καυχήσται.
Αθλητα! Μή δειλισθε!

—
Ελθετε Σταδιοδρόμοι!
Μή βαδίσεθε σταθείτε!
Τὸ σημεῖον νὰ ξέρητε.

—
Ετοιμάσθητε θὰ πλύνη
Ο ιδρὺς τὸ μέτωπόν σας.
Εἶν' εὐρὺ τὸ στάδιόν σας!

—
Καὶ σεῖς δοσοι εἰς τὰ ἄλλα
Εἴσθη, θὰ ἀγωνισθῆτε,
Μετὰ θάρρους προχωρεῖτε!

—
Πᾶσα Ἑλληνος καρδία
Πέλλουσα μεγάλως ήδη
Νικητὰς ὅργη νὰ ξέρῃ.

Πρὸς τὸν Ζάπειον ποιητικὸν ἀγῶνα.

—
Η Ναρκισσαὶ καὶ τὸ Κορινθιακὸν κιονόκρατον.
(Ἄστρα χορεύειν.)

Βλέπετε τοῦ Ὀλυμπίου τὴν σεπτὴν ἔκεινην στήλην
καὶ τὸ κιονόκρατον τῆς τὸ ὑπόχρυσον ἔκεινο;
Χείρα τρέμουσαν τεχνίτου εἰς τὰ φύλλα διακρίνω.
αἰσθημα νομίζεις πόνου καθαρήγησε τὴν σμήνη. . .

Οἶμοι! διατέ έπονετ ὁ τεχνίτης, διατέ;

Ξανθὴ κόρη δεκατίτις, βόδου ἔχουσα τὸ χρῶμα,
μέσην βόδον (α) ἔκυνθγει ποικιλόχρους χρυσαλλίδα.
· Εὖ, εἶνε, έδω εἶνε! Ἄ! ἔκει, ἔκει τὴν είδα! ·
· ξέτραπτε τὸ παιδικόν τῆς Ιλαρὸν (β) ἔκεινο ὅμμα...
Οἶμοι! τὸ μικρὸν ηγυνδει ποῦ βαδίζει ποῦ πατεῖ.

Εἰς τοῦ Ἰλισσοῦ τὰς ὥχθας κυνηγῶσα (γ) ἐπλανήθη
τὴν ἐξήλευσε τὸ κῦμα — ητο τόσον ἐρασμία! —
· Εγιν' ἀρανὴς ἔξαιρηνης ή ξανθὴ ή Ναρκισσαί,
τὴν παρέλαβε τὸ κῦμα κ' εἰς τὸν φλοίσθεν ἐκοιμήθη.
Οἶμοι! σπεύδει ή τροφός τῆς.. τὴν ἀνέσυρε.. νεκράν.

(α) Γρ. ἐν μέσῳ βόδων.

(β) Γρ. ίλαρόν.

(γ) Γρ. κυνηγῶσα.

Ποῦ ἔκεινη; τώρα τάφου ψυχρὸν γῶμα τὴν καλύπτει.
Βλέπουσα τ' ἀθύρματά της ή τροφός της κλαίει ἔτι,
καὶ ἐντὸς καλάθου ταῦτα εἰς τὸν τάφον ἀναθέτει
ὅπου ή ποιῶτα δρόσου μαργαρίτας καταρρίπτει.

Οἶμοι! κ' ή αὐγὴ νομίζεις δακρυλούνει (α) τὴν μικράν.

Μὲ τὴν (β) κάλαθον ἀκάνθας εἶδ' ἀκεὶ περιπλεγμένας
Χλωρὰς ἔτι ὁ τεχνίτης καὶ τὴν κόρην ἐνθυμήθη!

— Χρόνος ἔρευσε σκεπάζει τὰ ἀθύρματά της λάθη.—

— Ελασσεν ἀλγῶν τὸ σμήνην ὁ τεχνίτης παραστήσας
Οἶμοι! τῆς πτωχῆς καλάθου (γ) τὴν εἰκόνα ζωηράν!

Ο Θάρατος τῆς Ξανθούλας.

Βλέπετε πέραν τὴν ἴσεαν παρὰ τὰ γλαυκὰ νερά;
Βλέπετε καὶ τὴν ἀσπρηνή πέτραν ἢν ἀφρίζον κῦμα δρέχει,
Βλέπετε τὸν σταυρὸν ποῦ πλέκουν δύο ἀφύλλα στελέχη;
Σιωπή! Εκεὶ κοιμᾶται η Ξανθούλα η μικρά.

— Ενθυμεῖσαι; "Ολη βόδα ητο ή χρυσή αὐγὴ
καὶ τὰ δένδρα ὅλα φύλλα, ὅλα φύμα τὰ στροφύια.
βόσκοντα ἔχοροπήδιων τὰ δελάζοντα ἀρνία.
Καὶ πλησίον τῆς Ξανθούλας μὲ τὸν Φλώρον η σιγή.

— Ενθυμεῖσαι; Τὴν ἐπέραν ησαν ὅλα σκοτεινά.
Εκοιμῶντο εἰς τὴν στάνην ξυγχα τὰ πρόβατά της.
δὲν ἐτάρασσε τὸ δάσος αὔρα οὔτε διαβάτης,
καὶ οἱ δύο νέοι μόνοι συνωμήλουν ταπεινά.

— Εξαφνα γλωμή μ' ἐφάνη η Ξανθούλα, σκπτική.
Γελαστή, δὲν ητο πλέον, ἔθλεπες κ' ἐλησμονεῖτο.
τὴν ἐφύναζον Ξανθούλαν, η Ξανθούλα πλήν δεν ητο.
Τόσον τὴν ἐστενοχώρει μία σκέψις μυστική.

Μίαν νόκτα λέγουν, δτι ἔκλαυσε πολὺ πολὺ¹
τὴν δ' αὐγὴν ἐν φόνος ὅλας εἶχεν ἔξυπνήσει
δὲν ἔξυπνησεν ἔκεινη. Κρίμα εἶχεν ἀγαπήσει
κ' ἀπὸ ἔρωτα ἐπῆγεν η Ξανθούλα η καλή (δ).

— Απὸ τῶν ἐννέα λυρικῶν μεταβαίνομεν εἰς τὰ ἐ-
πτὰ δραματικὰ, ταύτας ἔχοντας τὰς ἐπιγραφάς:

1. Κλεομένης, τραγῳδία εἰς πράξεις τρεῖς.
2. Ελπινίκη, τραγῳδία εἰς πράξεις τρεῖς.
3. Η ἀλωσὶς τῆς Τριπόλεως, δράμα εἰς τρεῖς πράξεις.
4. Δανῆδ Κομηγῆδος δράμα εἰς μέρη τρία.
5. Κλεομένης δράμα εἰς πράξεις τρεῖς.
6. Λέων Καλλέργης, δράμα εἰς μέρη τρία.
7. Οι ποιμένες τῆς Αἴτικῆς, βουκολικὸν μυθο-
στορικὸν δράμα ἐμμετρού.

Ἐξ αὐτῶν δύο ὑπόθεσιν ἔγουστι τὸν θάνατον τοῦ
Κλεομένους παραβέτομεν δ' ἐν ταῦτῷ καὶ τὰ δύο,

(α) Σόλεικος κατασκευή.

(β) Γρ. μὲ τὰ

(γ) Γρ. τοῦ πτωχεῦ.

(δ) Κατὰ τὴν παράθεσιν τῶν ἀνωτέρων, καθὼς καὶ τῶν ἔξ-
έτης παρετεθησούμενων ἀκοσπασμάτων, ἐπηρήθη ἀκριβῶς η αὐτὴ
τῶν πρωτετύπων γραφή.

οὐχὶ χάριν συγκρίσεως, ἀλλ' ὡς ἔχοντα πολλὰ τὰ κοινὰ, καὶ λόγους ὑφὴν, καὶ στιχουργίαν, καὶ δεξιότητα ποιητικὴν καὶ ἄλλα, ὑπολαμβάνοντες κακὸν ἄμφα δὲ καὶ εὔεργετικὸν πρὸς τὸ ἀκροατήριον ν' ἀποφύγωμεν τὴν παλιλλογίαν.

Τὴν ἱστορίαν τοῦ ἐνδόξου ἔκεινου γόνου τῶν Ηρακλειδῶν πάντες ἐμάθομεν ἐκ τοῦ Πλούταρχου. Ἀναλαζόντων τὴν βασιλείαν τῆς Σπάρτης μετὰ Λεωνίδα τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ εὑρών τοὺς πολίτας παντάπασιν ἐκλελυμένους, ἀπροθύμους τε πρὸς τὸν πόλεμον, ἀφιλοτίμους πρὸς τὴν ἀγωγὴν καὶ παιορῶντας ἔνεκα πλεονεξίας τὰ κοινὰ, εἰς νοῦν ἔθετον καὶ μεταστήσῃ τὰ τῆς πολιτείας κατὰ Λυκοῦργον τὸν νομοθέτην, καὶ διεινέμειν ἐξ ἕτου τοῖς πολίταις τὰ κτέματα νὰ προσγάγῃ τὴν Σπάρτην ἐπὶ τὴν τῆς Ἑλλάδος ἡγεμονίαν. Ἰδὲν δομοῦς ὅτι ἡ καίνοτομία ἀπήρεσκεν εἰς πολλοὺς, καὶ νομίσας ὅτι εὐχερέστερον ἐπετυγχάνετο ὁ σκοπὸς ἐν πολέμῳ ἢ κατ' εἰρήνην, συνεκρούσθη πρὸς τοὺς Ἀχαιούς, ἐνίκησεν αὐτοὺς κατὰ κράτος, καὶ γενθύμενος ἵσχυρὸς μετέβηλε τὸ πολίτευμα. Ἀλλ' ὁ Ἄρατος, δοσίς τριακοντατρίας ἔτη πρωτεύων ἐν Ἀχαΐᾳ, βουλὴν εἶχε καὶ αὐτὸς νὰ φέρῃ τοὺς Πελοποννησίους εἰς μίαν αύνταξιν, βλέπων διαρρέουσαν τὴν δόξαν αὐτοῦ καὶ τὴν δύναμιν, αἴτεράποτε, λέγει τῶν Παραλλήλων βίων ὁ συγγραφεὺς, πρὸς ἔργον οὐδὲν μὲν τῶν Ἑλλήνων προσῆκον, αἰσχιστον δὲ ἐκείνῳ καὶ τῶν πεπραγμένων ὑπ' αὐτοῦ καὶ πέπολιτευμένων ἀναξιώτατον, ν ἐκάλεσε δηλαδὴ εἰς τὴν Ἑλλάδα τοὺς Μακεδόνας, οὖς περότερον αὐτὸς οὗτος, νεώτατος ἔτι, ἐξήλασεν ἐκ τῆς Πελοποννήσου, καὶ ἐνῷ καὶ αὐτοὶ οἱ Ἀχαιοὶ ἔθεώρουν δικαίαν τὴν ἀξίωσιν τῶν Λακεδαιμονίων ἵνα κοσμήσωσι τὴν πατρίδα εἰς τὸ πάτριον σχῆμα. Ἡττεθεὶς δὲ Κλεομένης ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου ἀπῆλθεν εἰς Αἴγυπτον ἵνα λαβὼν παρὰ τοῦ Πτολεμαίου συνδρομὴν ἐλευθερώσῃ τὴν Σπάρτην ἀλλ' ἀποτυχὼν μετὰ πολλὰς ὑποσχέσεις, καὶ συκοφαντηθεὶς ὅτι ἐπεβούλευε μετὰ τοῦ Μάγων, ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως, τὸν βασιλέα τοῦτον, ἐφυλακίσθη. Προτεύον δομοῦς ν' ἀποθάνη ἀξίως τῆς Σπάρτης ἐξῆλθεν ἐπιτηδείως τῆς φυλακῆς, καὶ ὅρμήσας εἰς τὰς ὁδοὺς μετὰ δεκατριῶν ἀλλοιούς συμπολιτῶν ἐκάλει τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν ἀλλὰ ματαίχ ἢ πρόσκλησις! οὐδεὶς ὑπήκουε. Τότε ἀπαξιῶν νὰ πέσῃ ζῶν εἰς χειράς τῶν Αἴγυπτίων ηύτοκτόντες, συναυτοκτονησάντων καὶ τῶν περὶ αὐτόν. Ἀπεσφράγησαν δὲ κατὰ προσταγὴν τοῦ Πτολεμαίου, καὶ τὰ τέκνα, καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Κλεομένους, καὶ ἡ τοῦ ἐπιστηθίου αὐτοῦ Πλαντέως γυνὴ, ἥτις ἀγαπῶσα εἰς ἄκρον τὸν ἄνδρα συναπεδήμησεν εἰς Αἴγυπτον.

Τοῦτο τὸ ἴστορικὸν γεγονός ἐδραματούργησαν ἀμφότεροι οἱ ἀθληταί, ποὺ μὲν ἀκολουθήσαντες κατὰ πέμπτη τῇ ἴστορίᾳ, ποὺ δὲ παρελλάξαντες αὐτὴν

καὶ παρεντιθέντες ὡς εἰκός ἐπεισδῆμα. Ὁ ποιητὴς μάλιστα τῆς τραγῳδίας, διότι, ὡς εἰδομεν, τὸ μὲν τῶν ποιημάτων ἐπιγράφεται τραγῳδία, τὸ δὲ δρᾶμα, καὶ ἀνέστησε τὴν γυναῖκα τοῦ Κλεομένους Ἀγιάτιδα πρὸ πολλοῦ ἀποθανοῦσαν ἐν Σπάρτῃ.

Τῆς τραγῳδίας ἡ σκηνὴ τίθεται ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἐκ δὲ τῆς πρώτης πράξεως μανθάνομεν, διότι ὁ εὐνοῦς τοῦ Πτολεμαίου Σωσίνος, φοβούμενος μὴ ὑποσκελισθῆ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης, ἐτεκταίνετο κακὰ κατ' αὐτοῦ, καὶ τὸ ἔτερον τοῦτο, τὸ μὴ συμβάλλον διόλου εἰς τὴν ὑπόθεσιν, διότι ἀσπονδον κατὰ τυράννων μῆσος καταφλέγει τὴν καρδίαν τοῦ ποιητοῦ. Τοσοῦτον δὲ ἐπιτείνεται προτούσης τῆς πράξεως τὸ μῆσος τοῦτο, ὥστε φαίνεται διότι ἡ πολλὰ ἔπειθε πέκρε τῆς τυραννίας ἡ πολλὰ ἡκουσε περὶ αὐτῆς. Καὶ ναὶ μὲν τὸ ἐντείνειν γνώματας καὶ ὑποθήκας φιλοσόφους καὶ συγκατάπλεκειν τῷ διάμεστοι, καὶ τοῦτο ποιεῖται, καὶ τὸν ἀκροατὴν διδάσκει καὶ τέρπει, ἀλλ' ἀνάγκη νὰ γίνεται κατὰ μέτρον, ἐν εἰδεῖ γνωμικῶν ἡ ηθικῶν ἀποφθεγμάτων. Ὁ ήμετερος δομως ποιητὴς διλοκληρον σκηνὴν, τὴν Ε', ἀφιεροῖ εἰς διάλογον μεταξὺ τῆς ἐκ νεκρῶν ἀναστάσης Ἀγιάτιδος καὶ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς, κύριον θέμα ἔχοντα τοὺς τυράννους. Ἡ Κρατησίκλεια, εἰ καὶ θυγάτηρ τῆς Σπάρτης, δουσ ἐπεκράτει κατά τε τὸν λόγον καὶ τὴν γραφὴν ὁ παροιμιακὸς λακωνισμὸς, ἐκπυρεοκροτεῖ κατὰ τυράννων ἀλλεπαλλήλους μύθους, οἵτινες δὲν ἔχουσι κανὸν τὴν ἀρετὴν νὰ καίωσιν.

«Οἱ γηραιοὶ μου χρόνοι μοὶ ἐδίδαξαν
»Νὰ ἀγαπῶ δημίους περισσότερους
»Παρὰ τυράννους. Οἱ μὲν δῆμοι
»Φονεύσυσιν ἀδίκους, ἀλλ' οἱ τύραννοι
»Δικαίους μᾶλλον.»

Καὶ οὗτο πώς ἐξακολουθεῖται ἀπεραντολογοῦσα ἡ Δάκαια, καὶ προμαντεύουσα πρὸ δύο χιλιάδων καὶ τετρακοσίων ὡς ἔγγιστα ἐτῶν τὴν κατὰ τυράννων ἀνηλεῆ γνώμην τοῦ καθ' ἡμᾶς ποιητοῦ, μὴ ἐννοήσαντος φαίνεται διότι εἰς τὴν ἡθοποιεῖαν ἴστορικῶν μάλιστα προσώπων δὲν ἀρκεῖ ἀπλῶς ἢ ἀνάμυκτος τῶν δινομάτων, ἀλλὰ καὶ ἡ τοῦ ἡθους καὶ τοῦ φρονήματος παράστασις, καὶ αἱ ἐπικρατοῦσαι ίδέαι, καὶ ἡ φυσιογνωμία τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἡκμαζον. Οἱ ἀκροατὴς ἡ δὲ ἀναγνώστης τοῦ δράματος ἀδιαφορεῖ περὶ τοῦ ποιητοῦ, ἐνδιαφέρεται δὲ μόνον περὶ τοῦ ἡθοποιουμένου. Οἱ χαρακτὴρ τῆς Κρατησίκλειας φέρειται διότις ζωγραφεῖται, ἀντίκειται ἐκ θεμελίων εἰς τὴν θαυμασίως ἴστορούμενον παρὰ τοῦ Πλούταρχου, τούτου μὲν παριστῶντος αὐτὴν ὑψηλόφρονα, ἀνέδοτον εἰς φόβον, ἀληθῆ Σπαρτιάτιδα, ἐκείνου δὲ προληπτικὴν, περιδεῆ, ὑποπτον.

«Ω παῦσε πλέον παῦσε Κρατησίκλεια
•Τὸν φόρον ὅστις πρὸ πολλοῦ κατήντησε
•Δεσπότης μέγας τῆς καρδίας σου.
•
•Πλὴν μέχρι τίνος φόροι θὰ σὲ δάκνωσι;
•
•Τὴν μητρικὴν στοσιγήν σου βλέπω πάντοτε
•Οἱ φόροι θὰ ταράττουν.»

Ταῦτα ἔλεγεν ἡ Ἀγιάτις πρὸς τὴν πενθερὰν αὐτῆς. Κατὰ τὸν Πλούταρχον δμῶς, ὅτε μετὰ πολλοὺς δισταγμοὺς ὁ Κλεομένης ἐν Σπάρτῃ ἦτι ὅν, ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ τῇ μητρὶ ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου, ὃπως παράσχη αὐτῷ βοήθειαν, ἀπαιτεῖ ὄμηρα αὐτὴν καὶ τὸ τέχνον, αὗτη γελάσασα· «Τοῦτο οὖν, εἶπεν, διπλάκις δρμήσας λέγειν ἀπεδειλίασσας; Οὐ θάττον ἡμᾶς ἐνθέμενος εἰς πλοῖον ἀποστελεῖς; οἶπου ποτὲ τῇ Σπάρτῃ νομίζεις τὸ σῶμα τοῦτο χρησιμώτατον ἔπειθαι;» Καὶ διεβέλλε νὰ ἐπιβῇ τῇς νεώς λαζοῦσα τὸν υἱὸν κατ' ίδίαν καὶ κατασπασμένη αὐτὸν διαλγοῦντα καὶ συντεταρσυμένον· «Ἄγε, εἶπεν, ὡς βασιλεὺς Λακεδαιμονίων, μηδεὶς ίδη δακρύοντας ἡμᾶς μηδὲ ἀνάξιον τι τῇς Σπάρτης ποιοῦντας.» Άλλα καὶ ἐξ Αἰγύπτου «ἐπέστειλεν αὐτῷ τὰ τῇ Σπάρτῃ πρέποντα καὶ συμφέροντα πράττειν, καὶ μὴ διὰ μίαν γραῦν καὶ παιδάριον ἀεὶ δεδιέναι; Πτολεμαῖον.» Αἴπερ μόνον, λέγει διστορικός, καὶ τοῦτο πότε; ὅτε ἐμαθε τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ, ἀκαίπερ οὖσα γενναίᾳ γυνὴ, προῦδωκε τὸ φρόνημα πρὸς τὸ τῆς συμφορᾶς μέγεθος, καὶ περιβαλοῦσα τὰ παιδία τοῦ Κλεομένους ὥλοφύρετο.»

Καὶ ἡ δευτέρη δὲ πρᾶξις εἰς δύο τινὰ περιστρέψεται, εἰς τὸν πρὸς Κλεομένην ἔρωτα τῆς Ἀγαθοκλείας, καὶ εἰς τὴν παρασκευὴν τῆς ἐνκυτίον τούτου συκοφαγτίας. Ἡ Ἀγαθοκλεική ἦτο ἐρωμένη τοῦ Πτολεμαίου, καὶ ἐπειδὴ οὗτος διαφθαρεῖς τὴν ψυχὴν ὑπὸ γυναικῶν καὶ πότων κατηναλίσκετο εἰς τυμπανοκρουσίας καὶ τελετᾶς, ἡ Ἀγαθοκλεική μετὰ τῆς φυλακοῦσας αὐτῆς μητρὸς Οἰνάνθης διεχειρίζοντο καὶ τὰ μέγιστα τῆς ἀρχῆς πράγματα.

Καὶ τοῦτο μὲν τὸ ἴστορικόν ἀλλ᾽ ὁ ποιητὴς ἐν τῷ ίδιῳ δικαιώματι ἐπλασε τὴν Ἀγαθοκλεικήν ἔρωτεςαν τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης, καὶ τὸν ἔρωτα δηλώσασαν αὐτῷ ἀποτόμως, ἀνευ προπαρασκευῆς, ἀνευ στροφῶν καὶ περιφράσεων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Σπαρτιάτης ἀντέτεινεν, ἐκείνη πρὸς τῷ ἐπιχειρήματι τοῦ ἔρωτος ἐσπευσε νὰ προσθέσῃ καὶ ἔτερη πειστικώτερη, τὸν φόνον τοῦ Πτολεμαίου, τὴν εἰς τὸν θρόνον τῆς Αἰγύπτου ἀνάβασιν τοῦ Κλεομένους, καὶ τὴν μετὰ στρατοῦ καὶ στόλου καταδίωξιν τοῦ Ἀντιγόνου, ἐν τῷ μέρον, καὶ τοῦτο μικρὸν, ζητήσας παρ' αὐτοῦ, τὴν ἀποκομπὴν τῆς ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἀγιάτιδος.

Άλλὰ καὶ τὰς νέχες ταύτας προτάσσεις μετ' ἀγωνικτήσεως ἀπέκραυσεν ὁ Σπαρτιάτης. Τί δὲ κατήντως ν' ἀπαιτήσῃ τότε ἡ Ἀγαθοκλεική;

«Πλὴν χύστε τέλος; ἐν σου δάκρυον γλυκὺν
•Ν' ἀναμιγθῆ μὲ τὰ πολλά μου δάκρυα,
•Θυσίαν ἐλαχίστην βλέπετε σοὶ ζῆτω
•Αντὶ ἐκείνων διασοὶ ὑπόσχομαι.»

Άλλ' ἐπειδὴ καὶ τοῦ ἐνδέ τούτου δακρύου δὲν δέξιοῦται ἡ ταλαιπωρος, ἐν ἀκαρεῖ τὸν φλογερὸν αὐτῆς ἔρωτα διαδέχεται φλογερωτέρα ἐκδίκησις. «Τῆς γυναικὸς, ἀποφαίνεται ἐν μονολόγῳ

«Τῆς γυναικὸς ὁ λόγος εἶναι ὡς σπινθήρ,
•Οστις πετῶν ταχέως φλόγα δύναται
•Ν' ἀνάψῃ μπου ήθελε προσκοληθῆ.»

Καὶ προσεκολλήθη ἐν ρίπῃ διφτυχλιμοῦ, διότι συνενοηθεῖσα μετὰ τοῦ φθονοῦντος τὸν Κλεομένην Σωσιέρου, ἐξύφανε δεινὴν κατηγορίαν, τὴν κοινοτάτην τῶν κατηγοριῶν ἡς πολλάκις μυθιστοριογράφοι τε καὶ δραματουργοὶ ἐποιήσαντο χρῆσιν, διενοεῖτο νὰ δολοφονήσῃ τὸν Πτολεμαῖον.

Ἐνταῦθα λήγει ἡ δευτέρων πρᾶξις, ἐν ᾧ καὶ τοῦ Κλεομένους ὁ χαρακτὴρ διαστρέφεται καὶ ἀλλοιούται· διότι ὁ μὲν Πλούταρχος λέγει αὐτὸν καὶ ἐν τῇ μεγίστῃ ἐκείνῃ τῶν συμφορῶν ἐξανδραί ἔμφρονα, τῆς καθ' ἡμέραν διαιλίας αὐτοῦ τὸ λακωνικὸν καὶ ἀφελές τὴν χάριν ἐλευθέριον ἔχοντα καὶ τὴν εὐγένειαν οὐδαμῆ καταισχύνοντα οὐδὲ καμπτόμενον ὑπὸ τῆς τύχης. Ή μπὸ δὲ τοῦ ἡμετέρου ποιητοῦ παρίσταται συνεχῶς ποθῶν οὐχὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀλλὰ τὸν ἀνύπαρκτον τότε θρόνον τῆς Σπάρτης, καὶ ἐπιδιδόμενος ὡς καὶ ἡ Κρατησίκλεια εἰς μακρηγορίας, πλήρεις τετριμμένων ταυτολογιῶν.

Ἡ τρίτη πρᾶξις περιέχει τὴν καταστροφὴν. Ο Κλεομένης κείται μονολογῶν ἐν σκοτεινῇ φυλακῇ· ἀλλ' οἱ συνεξόριστοι Σπαρτιάται κατορθώσαντες νὰ μεθύσωσι τοὺς φύλακας ἔρχονται ἵνα παραλαβόντες αὐτὸν συνεξέλθωσιν εἰς ἐπανάστασιν. Ἐνῷ δὲ ἦνοιζαν τὰς θύρας ἵδου παρουσιάζονται αἴρντες ἡ Ἀγιάτις, ἡ Κρατησίκλεια καὶ τὰ τέκνα, ἀς ἵδων ὁ Κλεομένης ἡσθάνθη ἐκυτὸν συνταρασσόμενον. Καὶ ἡ μὲν σύζυγος ἀγωνίζεται νὰ μαλάξῃ τὴν καρδίαν τοῦ Κλεομένους ὑπὲρ τῶν τέκνων καὶ ἑαυτῆς, ἡ δὲ μήτηρ ἐξ ἐναντίας καὶ ν' ἀποθάνη ἐξορκίζει ὑπὲρ πατρίδος. Παρεμβαίνουσι δὲ καὶ τὰ τέκνα, ὡς τὸ πρεσβύτερον, ἀνὰ χεῖρας ἔχον βέλος, ἀπορεῖ διὰ τί μένει ὁ πατὴρ ἐν τῷ σκότει, καὶ ἔρωτά·

«Μήπως μισῆς τὸν Ἡλιον τὸν φλογερὸν
•Εἰπὲ νὰ τὸν τοξεύσω μὲ τὸ τόξον μου
•Ἐγουν πτερὸν τὰ βέλη καὶ τὸν φθάγουσιν.»

Καὶ ὁ πατὴρ κατ' ίδίαν·

«Οἱ παιδικοὶ του λόγοι διασχίζουσιν
»Εἰς δύο τὴν καρδίαν καὶ τὰ σπλάγχνα μου,
»Καθὼς μικρὸς ἀδέμας κάθετον γραμμὴν
»Ἐπὶ δέλου διαγράφων πάρευτα
»Τὴν δέλον εἰς δύο σχῆμα.»

Γελοῖα παρομοίωσις καρδίας διχοτομουμένης πρὸς τὸν δέλον, ἄγνωστον μάλιστα τῷ καιρῷ ἔκεινῳ. Άλλα καὶ ἡ Ἀγιάτις, διπος κάμψη τὸν σύζυγον λέγει ὅτι τὰ τέκνα παρεδίδοντο εἰς κοπετοὺς, ἐνῷ, ὡς πρὸς μικροῦ εἶδομεν, οὐδὲ διπώπτευον τί κατὰ νοῦν εἶχεν δι πατήρ, καὶ δι Κλεομένης ἀποστεφόμενος πρὸς τὸ γυμνωθὲν αὐτοῦ ξίφος ἀνακράζει.

«Ματαίως προωρίσθης ξίφος μου λαμπρὸν
»Τὸν τύραννον νὰ πλήξῃς.»

ἐνῷ τὴν πρότασιν τοῦ φόνου τοῦ Πτολεμαίου γενομένην παρὰ τῆς Ἀγαθοκλείας εἶχεν ἀποδράψει πρὸς μικροῦ μετ' ὁργῆς.

Τὰ λοιπὰ συγένησαν ὡς εἴπομεν προλογίσαντες. Οἱ Κλεομένης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ δεκατρεῖς ἐξεπήδησαν εἰς τὴν πόλιν γυμνῷ τῷ ξίφει, καὶ μετὰ τὴν ἀποτυγίζειν διαφυγών τις Σπαρτιάτης διηγεῖται, ὡς ἔθος τοῖς δραματικοῖς, τῇ Ἀγιάτιδι τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα αὐτῆς. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἔρχεται καὶ δι Κλεομένης μετὰ τῶν λοιπῶν, εἰς δὲ μετὰ τὸν ἄλλον, καὶ δὲν ἥσαν ὀλίγοι, κτείνουσιν ἑκυτοὺς ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἀναδεικνύοντες αὐτὴν ἀληθὲς σφαγεῖον.

Τοῦ δὲ δράματος ἡ διασκευὴ καὶ ἡ ἀνάπτυξις, πλὴν τῆς πρώτης σκηνῆς θίνεθετο δι ποιητῆς ἐν Σελασίᾳ ὅπου ἤττηθη δι Κλεομένης, καὶ ἐν Σπάρτῃ, εἰσὶν αἱ αὐταὶ περίπους ὡς αἱ τῆς τραγωδίας. Καὶ ἐν αὐτῷ πολυλογίζεις ἀχανῆς, ἀχανεστέρας μάλιστα, καὶ μονόλογοι ἀλλεπάλληλοι καὶ ἔκτενεῖς, καὶ περιαυτολογίας ἀτοπος, καὶ ὑφος ὑπτιον, ἀμοιρον ποιητικῆς βαρῆς, καὶ ἴδεαι χαμαιζῆλοι, καὶ εἰκόνες ἀπροσφυεῖς, καὶ χαρακτῆρες ψευδεῖς, καὶ στίχοι νῦν μὲν χωλοὶ, νῦν δὲ ὑπέρμετροι καὶ παράτονοι, καὶ πλήθος παρελκουσῶν λέξεων ὅπως βύωνται τὰ κεχυνότα τοῦ ρυθμοῦ, καὶ ἐντελῆς, ὡς καὶ ἐν τῇ τραγωδίᾳ, ἔλλειψις φαντασίας καὶ τέχνης. Τὰ διμιούντα πρόσωπα ἐν μὲν τῇ τραγωδίᾳ εἰσὶ δώδεκα, ἐν δὲ τῷ δράματι εἰκοσιδύο, πλὴν τοῦ λαοῦ, τῶν στρατιωτῶν, τῶν φυλάκων, τῶν προσφύγων Σπαρτιατῶν καὶ ἀλλων. Δὲν ἐγείρεται μὲν καὶ ἐνταῦθι ἡ Ἀγιάτις ἐκ νεκρῶν, ἀναπληροῦ ὅμως αὐτὴν Καλλιστώ τις ἐκ Μεγαλοπόλεως αἰχμάλωτος, ἦς τοὺς γονεῖς ἐφόνευσεν δι Κλεομένης, διν ὅμοις ἀγαπᾶ ἐμμανῶς.

Ἴνα μὴ μείνῃ δὲ τὸ ἀκροστήριον ἀγευστον καὶ τῆς τοῦ δράματος καλλιεπείας, φέρεις ἀναγνώσωμεν ὀλίγα καὶ ἐξ αὐτοῦ. Οἱ Κλεομένης λέγει πρὸς τινα τῶν πολεμάρχων

«Γνωστὴ ἡμῖν, Σωκλείδα, ἡ ἀνδρεῖα σου
»Τῆς Σπάρτης εἶσαι στύλος, ἐν δὲ ἡγώ λαβή
»Τοῦ ξίφους ταῦτης εἶμαι, εἶσαι σὲ λεπίς.»

Στύλος τῆς Σπάρτης δι Σωκλείδας, ἀριστον ἀλλὰ λεπίς τοῦ ξίφους σὲ τινος τὴν λαβὴν κρατεῖ ἄλλος! Ή μεταφορὰ τούλαχιστον ὑπὲρ τὸ δέον παρακεκινδυνευμένη.

Ιδοὺ καὶ ἔκ τινος μονολόγου τῆς Καλλιστοῦς:

«Ὦ πόνοι, πόνοις δύσπονοι, πολὺ βαρεῖς
»Ἐπάνω τῆς φυγῆς μου ἐκαθέσθητε.
»Τὰ πάθη σᾶς γεννῶσι τὰ ἀντίθετα
»Τὰ ἴδρυθέντα ἐν τῷ στήθει μου διό
• • • • •
»Ο νοῦς μου ως ἡ ἀτρακτος συστρέφεται.»

Άφ' οὖ δὲ τὸ ἀδράκτι ἦτοι δι νοῦς τῆς Καλλιστοῦς κλώσει, ἢ κλωστὴ χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ φάψῃ αὐτὴν τὴν κλώσασαν δὲν λέγομεν δὲ τοῦτο ἡμεῖς, ἀλλ' ὁ ποιητὴς, καὶ ἀκούσατε:

«Ὥ ! Θράυσται εἰς δύο ἡ καρδία μου,
»Εἰς μίσος καὶ εἰς ἔρωτα, ἀλλοί μονον
»Ίσσει βελόνη τὴν καρδίαν μου κεντῷ
»Τὸ αἰσθητικό μου τοῦτο τὸ σύδετερον
»Πλὴν καὶ διπλοῦ συνάμα, μὲ συρράπτει δὲ
»Μὲ σιδηροῦ τὸ φάρμα εἰς τὴν αὐξουσαν
»Τῆς κεφαλῆς μου ταραχήν.»

Άλλὰ καιρὸς νὰ παύσωμεν καὶ ἡμεῖς ταράττοντες διὰ τοιαύτης ληρωδίας τὴν κεφαλὴν τῆς ἐντίμου ὅμηγύρεως.

Ἐτέρα τραγωδία ὑπεβλήθη ἡ Ἐλπινίκη, ὑπόθεσιν ἔχουσα τὸν γνωστὸν θάνατον τοῦ Καραϊσκάκη. Ἐκ τοῦ προτασσομένου τοῦτου ρήτοροῦ, «δεῖ τὴν σύνθεσιν τῆς καλλίστης τραγωδίας μὴ ἀπλῆν εἶναι ἀλλὰ συμπεπλεγμένην», ὑπεθέσαμεν τὸ κατ' ἀρχὰς δι τῷ ποιητῇ δι παρακούσας τοῦ ἀριστοτέλους, παρεδέχθη ἐξ ἐναντίας πλοκὴν τοῦ δράματος ἀπλουστάτην, ψιλὴν ἐπεισοδίων καὶ περιπετειῶν. Οἱ Καραϊσκάκης ἔμενεν ἐν τῇ σκηνῇ πυρέσσων καὶ περιθαλπόμενος ὑπὸ τῆς τροφοῦ αὐτοῦ Ἐλπινίκης φορούσης, ἢ κατὰ τὸν ποιητὴν, ἐσθημέρης φουστανέλλαν, συνδιαλεγόμενος δὲ καὶ μετὰ Νικήτα τοῦ Τουρκοφάγου, τοῦ Κώστα Βλαχοπόλου, τοῦ ὑπασπιστοῦ Κακλαμάνου, καὶ τινῶν ἄλλων ὑπλαργηγῶν, ἢ ὡς λέγει, ἀρχῶν. Ἐχει δὲ τὸ δράματος καὶ τινὰ ἄλλα πρόσωπα, οἷον τὸν Κιουταχὴν ἢ Κυταχὴν, τὸν Βουκύρ πλεσσάν καὶ θεῖ ἄλλους ἀνωνύμους πασσάδας. Οἱ θάνατοις τοῦ ἐνδόξου ἀρχηγοῦ συνέβη καθ' ὃν τρόπον πάντες γινώσκουμεν συμπλοκὴ Ἑλλήνων καὶ θύσιαν ἔγένετο παρὰ τὰ προστεταγμένα, καθ' ἣν ὁ Καραϊσκάκης ὀργισθεὶς ἀναβάλνει τὸν ἵππον αὐτοῦ, καὶ δρμῶν κατὰ τοῦ ἔχθρον πλήττεται ὑπὸ θανατηφόρου σφαίρας. Ιδοὺ δλος δι μῆθος μετά τινων ἐπεισοδίων, ὃν τὸ κυριώτερον φαίνεται τὸ ἐξῆς:

Οἱ Κακλαμάνος ἐλθὼν δρομαῖος ἐκ Παιραιῶς ὅπως ἀναγγείλῃ τῷ ἀρχηγῷ τὰ κατὰ τὴν Μονὴν, καὶ

λίαν κεκοπιακώς ὡν, ἔζητησε νὰ δροσίσῃ οἶνῳ τὰ χεῖλον. Καὶ ἐδόθη μὲν ὁ οἶνος καὶ ἡ φιάλη (ύποθέτομεν ἡ τοίτα τὸ τσότρα) ἑκενώθη μέχρι σταγόνος, ἀλλ' ὁ Κακλαμάνος ἀπήτει καὶ δευτέραν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Καραϊσκάκης, ἀστειευόμενος βεβαίως, παρέπαμψεν αὐτὸν εἰς τὸν Κιουταχῆν ἵνα εῦρῃ τὴν δευτέραν, ὁ οἰνοθάρης ὑπασπιστὴς ὀλισθήσας καθ' ἕδην ἔπεσε, καὶ ἀντὶ φιάλης εὗρε νήδυμον ὑπνον. Οἱ δὲ Καραϊσκάκης φοβούμενος μὴ ἔξεγερθεὶς ἐπιτελέσῃ διτιεῖς κατὰ νοῦν, ἔδεσεν αὐτὸν χειροπόδαρα. Ήδον πᾶς διηγεῖται ὁ ποιητὴς τὴν περιπέτειαν ταύτην.

ΕΛΠΙΝΙΚΗ.

«Τί ποιεὶς αὐτοῦ;»

ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗΣ.

«Ο φίλος Κακλαμάνος ὁ ὑπασπιστής,
»Περὶ οὐλοσοφίαν διατρίβει νῦν
»Σπουδὴν εἰσφέρων εἰς τὴν κίνησιν τῆς γῆς.»

ΕΛΠΙΝΙΚΗ.

«Ως ἐν μεθύσιον κεῖται.

ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗΣ.

«Κεῖται ἀληθῶς

«Ως ἐν μεθύσιον, διτιεῖς πάροινος
»Οὐδέποτε ἐφαράθη.

ΕΛΠΙΝΙΚΗ.

«Τί δὴ δέδεκας

«αὐτόν;

ΚΑΡΑΙΣΚΑΚΗΣ.

«Κοιμᾶται οὖτος ἀπὸ μέθης νῦν . . .
»Ἄλλα κυμάτια τοῦ θεατροῦ πάλισμόν
»· Ως περιέλθη, φέρος τις ἐπίκειται,
»Τὴς πρώτης μήπως ἀναμεμυησκόμενος
»Βουλῆς αὐτοῦ ὅδεύσῃ πρὸς τὸν Κιουταχῆν,
»Ζητῶν, ὡς εἴπεν, οῖνων ἀποστάγματα
»Καὶ τόπῳ τούτων εὗρη στάγματα ἴγων.»

Τί δὲ τὰ στάγματα τῶν ἵνων ἡμεῖς τοῦλάχιστον ἀγνοοῦμεν. Ἐν τοσούτῳ ὁ Κιουταχῆς βλέπων ἀδύνατον νὰ κυριευθῇ ἡ Ἀκρόπολις ζῶντος τοῦ Καραϊσκάκη, κατέφυγεν εἰς ἀπάτην πολλὰ ὑποσχόμενος πρὸς τὸν δολοφονήσοντα τὸν Ἑλληνα στρατηγόν. Όθεν λέγει πρὸς τοὺς παῖδες αὐτὸν πασσάδας:

«Περὶ θανάτου νῦν τοῦ ἐγκαθεύδοντος
»Γιοῦ τῆς Καλογραίας ὁ ἀγών ἐστι . . .
»Τοῦ νεωτέρου εἰς ὑμῶν ἀνδρεία χείρ
»Ἀποκεφαλισάτω τοῦτον ἀκαρῆ,
»Τὴν δὲ ταμεῖσαν κάρη κομισάτω μοι . . .
»Ἴδου μεγίστου μέλλοντος τὸ στάδιον . . .

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Βουλύρη πασσᾶς ἀνασπᾷ τὴν σκάθην καὶ σκεύδει ἔρπων πρὸς τὴν σκηνὴν τοῦ ἀρχηγοῦ. Φρουρὸν οὐδένας ἀπαντᾷ, ἀλλὰ μόνον καιμώμενόν τινα παρὰ λίθον καὶ ρέγχοντα, καὶ εὐθὺς εἰδοποεῖ τὸν Κιουταχῆν ἵνα προχωρήσῃ. Σημειωτέον διτιεῖς ὁ στρατάρχης τῶν Τούρκων περιέμενεν ἐκεῖ

πλησίον ἔφιππος. Ἐνῷ δὲ προέβαινεν ἀκούει φωνὴν, τὴν τῆς Ἐλπινίκης κράζουσαν·

«Τίς εἶ;»

Οὕτω πως καὶ μετὰ τοιαύτης γλώσσης προβάίνει μέχρι τέλους ἡ τραγῳδία, ἡ τις ἀντίδιάσκετο ἀπὸ τῆς σκηνῆς, ἥθελε φέρει βεβαίως τὸ σύνηθες εἰς τὰ τραγικὰ δράματα ἀποτέλεσμα, ἢτοι πολλὰ πάνυ δάκρυα, ὑπὸ τοῦ γέλωτος ὅμως.

Καὶ τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπόλεως ἡ ὑπόθεσις ἐλήφθη ἐκ τῆς ἴστορίας. Πρωτεύει τὸ δράματος φαίνεται ὁ Ὀμηρος, εἰς δηλαδὴ τῶν τεσσαράκοντα καὶ ἐπέκεινα διηρέων οὓς ζητήσασε περὶ τῶν Ἕλλήνων ἡ ἐν Τριπόλει διθωμανικὴ ἀρχὴ ἔρριψεν εἰς ζοφερὰν φυλακὴν, ἔξαιρέσει πέντε μόνον προστατευομένων ὑπὸ ισχυρῶν θωματῶν. Εἴπομεν δὲ ὅτι φαίνεται, διάτι τὸν χαρακτῆρα τοῦ κυρίου προσώπου ὡς δισδιάκριτον, ἔχουσε τὸ δικαίωμα νὰ οἰκειοποιηθῶσι καὶ ἄλλοι.

Κατὰ τὸν ποιητὴν, συνηθροισμένοις ἐν ὑπογείοις Τριπολίται Ἑλληνες παρεσκεύαζον συνωμοσίαν, ἡς τὴν ἔκβασιν ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ ὁ Ὀμηρος ἀπέστειλε τὸν πιστὸν αὐτοῦ ὑπηρέτην Καλύβαν εἰς ἀνακάλυψιν τῶν ὑπογείων. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Ἐλμάζ μπενς, ἀρχηγὸς τῶν ἐπικούρων Τουρκαλβανῶν, δυσηρεστημένος ὅτι ὁ διοικητὴς Κεχαγιᾶς μπενς ἀπεποιεῖτο ν ἀποτίσης ἔξαμηνιαίους ὑστεροῦντας μισθοὺς, ἀμάδεις καὶ προβλέπων πιθανὴν τὴν ὑπερίσχυσιν τῶν ἐπαναστατῶν, προσήλθεν εἰς τὸν Ὀμηρον ζητῶν ἀσφάλειαν ἐν περιπτώσει ἀλώσεως τῆς πόλεως, ἀντ' αὐτῆς δὲ ὑποσχόμενος νὰ μὴ συμπολεμήσῃ μετὰ τῶν θωματῶν. Μόλις ὅμως εἶπε ταῦτα τῷ Ομήρῳ, καὶ καλέσας αὐτὸν ὁ Κεχαγιᾶς μπενς ἀπήτησε ν ἀνακαλύψη τὴν φωλεὰν τῶν συνωμοτῶν, ἀπέτισε τὰ ὀφειλόμενα καὶ ἔδωκεν ἐπαγγελίας θησαυρῶν. Καὶ ὁ Ἐλμάζ μπενς, πλεονέκτης ὡς πάντες οἱ ἐκ τῆς Αλβανικῆς φυλῆς, παριδὼν τὴν πρὸς τὸν Ὀμηρον συμβολὴν, ἀνέλαβε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Κεχαγιᾶς μπενη. Μετ' ὀλίγον ἐλθὼν ὁ Καλύβας ἔβασιν ταῦτα εἰς τοὺς συνωμότους εἰσὶν ἔτοιμοι: εἰς ἐπαναστασιν, καὶ ὅτι οἱ ἀλλαγοῦ τῆς Πελοποννήσου ὅπλισθέντες Ἑλληνες ἐπλησίασαν εἰς τὴν Τρίπολιν. Ο Ὀμηρος ἐνθουσιᾶς, θέλεις ἀφεύκτως νὰ ἔξελθῃ τῆς Τριπόλεως, ὁ δὲ Καλύβας ἀναλαμβάνει νὰ μεθύσῃ τοὺς φύλακας μιᾶς τῶν πυλῶν τοῦ τείχους καὶ νὰ εὔκοληνη τὴν δραπέτευσιν τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

Μόλις ἔξελθεν ὁ πιστὸς θεράπων καὶ εἰσελθοῦσα ἡ ὥραία σύζυγος τοῦ Κεχαγιᾶς μπενη Ναζινίνη, δισκοίνωσε πρὸς τὸν Ὀμηρον τὸν ἐνθερμόν αὐτῆς ἔρωτα. Ο Ὀμηρος ἔξισταται καὶ δυσπιστεῖ κατ' ἀρχὰς, ἀλλ' ὅτε ἔξαγαγοῦσα ἐκ τοῦ κόλπου σταυρὸν εἴτεν ἐαυτὴν χριστιανὴν καὶ Ἑλληνίδα, ἡς τοὺς γονεῖς

εσφαξαν οἱ Τοῦρκοι, δὲν ἀνταπεκρίθη μὲν εἰς τὸ πάθος τῆς Ναζινίνης, ἐζήτησεν δύμας συνδρομὴν ἵνα δραπετεύσῃ τὴν νύκτα. Εὐθὺς τὴν γυναικα τοῦ μεγιστᾶνος Ὁθωμανοῦ ἀνέφλεξεν ἄλλος ἔρως, ὁ τῆς πατρίδος, καὶ μετὰ ἐπιφύλησιν πρὸς αὐτὴν ὑπεσχέθη νὰ ἐπανέλθῃ τὸ μεσονύκτιον. Καὶ τῷδηντι ἐπανῆλθε φέρουσα ξίφος πρὸς τὸν Ὀμηρον, ὅστις λαβὼν αὐτὸν ἐγένετο ἄφαντος. Ἐν τοσούτῳ ἐπανέργεται καὶ ὁ Καλύβας κομίζων τὴν εἰδησιν ὅτι τὰ πάντα ἔτοιμα πρὸς φυγὴν ἀλλ᾽ ἀντ᾽ αὐτοῦ εὑρίσκει τὴν Ναζινίνην λειποθυμοῦσαν. Ἰποθέσας δὲ ὅτι ἐφόνευσε τὸν χύριον αὐτοῦ καταλαμβάνεται ὑπὸ μανίας καὶ ἐκβάλλεται φωνὰς, θέλων πρὸς ἐκδίκησιν καὶ νὰ στηλιτεύσῃ τὴν παραβῆσαν τὰ πρὸς τὸν ἄνδρα καθήκοντα. Ὁ Κεχαγιάς μπενης ἀφυπνισθεὶς ἔρχεται, ἡ Ναζινίνη ῥίψασκα μετὰ περιφρονήσεως καὶ ὅργης χαμαὶ τὸ τουρκικὸν κάλυμμα τοῦ προσώπου ὑβρίζει καὶ αὐτὴν καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ, ὁ μουσουλμάνος βλέπει ἀτάραχος εἰς κοιτῶνα γκιασούρη τὴν ἴδιαν σύζυγον, καὶ ἔτι πλέον ἀτάραχος ἀκούει τὴν διπλῆν ὑβρίν, ὁ Καλύβας ἐννοεῖ τὴν ἀπάτην αὐτοῦ καὶ ὁ Ἐλμάζ μπενης εἰσορμᾷ φέρων τὴν ἀγγελίαν ὅτι εἶδε τὸν Ὀμηρον καταβάνοντα εἰς τὰ ὑπόγεια τῶν συναυλιῶν. Συλληφθεὶς ὁ Ὀμηρος ἀγεται ἐνώπιον τοῦ Κεχαγιάς μπενης, ὅστις ἐπιθυμῶν νὰ μάθῃ τὰς μετὰ τῶν ἐκτὸς τῆς Τριπόλεως συνεννοήσεις, ὑπόσχεται αὐτῷ ἄφεσιν ἀμαρτιῶν καὶ δῶρα. Μὴ καμφθέντος δύμως τοῦ Ἐλληνος ὁ Ὁθωμανὸς προσέταξε νὰ θανατωθῇ.

Αἴρνης ἐλθὼν Τοῦρκός τις δροματίος, ἀναγγέλλει ὅτι ἔφθασε πρὸ τοῦ τείχους ὁ στρατὸς τῶν ἐπαναστατῶν καὶ ὁ μὲν Κεχαγιάς μπενης ἐπιμένει νὰ πολεμήσῃ, οἱ δὲ δὲ λοιποὶ Ὅθωμανοι δειλιάσαντες προτρέπουσιν αὐτὸν νὰ ἐλθῃ εἰς λόγους μετὰ τῶν πολιορκητῶν· διὸ ἐπειψε πρεσβείαν, ἃτις ἐπανῆλθεν ἀπρακτος, τῶν πολιορκουμένων μὴ συναίνοιντων νὰ παραδώσει· τὰ δπλα. Ὁ Ὀμηρος, ἡ Ναζινίνη καὶ ὁ Καλύβας μεταφέρονται εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, καὶ ἐνῷ ὁ δήμιος ἀνυψοῖ τὸν πέλεκυν, σφρίρα πυροβόλου ῥίπτει αὐτὸν κατὰ γῆς. Οἱ Ἐλληνες εἶχον ἀναβῆ τὸ τείχος, καὶ ὁ ἐξακοντίσας τὴν σφαῖραν ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Ὀμηρου.

Σημειωτέον ὅτι ταῦτα πάντα ἀναβλαστάνουσι διὰ μιᾶς ἐξ ἀπροόπτου καὶ ὡς ἐκ μυχανῆς θεός.

Τοιαύτη ἡ τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπόλεως οἰκονομία, θεμελιούμενη μὲν ἐπὶ τῆς ιστορίας κατά τινα μέρη, ἐξελέγχουσα δύμως ἀσθενῆ τὴν εύρετικὴν δύναμιν τοῦ φιλοπάτριδος ποιητοῦ· διότι ἀντὶ νὰ πλατύνῃ καὶ κοσμήσῃ τὸ ἀλτημές δραματικὸν ἐκεῖνο γεγονός, εἰς 8 παρεστάθησκαν ἐνεργοὶ ἀνδρες ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων, καὶ διεδρυματίσθησκαν ἔργα αἰματηρά, συνέσφιγξεν ἐξ ἐναντίας καὶ περιέστειλεν ἐντὸς στενοτάτων δρίσων. Πλὴν τούτου οἱ χαρακτῆρες

εἰσὶ παράχροες καὶ ξένοι, αἱ εἰκόνες ἀπειρόκαλοι, τὰ ἐπίθετα περισσά καὶ ἀνάρμοστα, ἡ ταυτολογία καὶ ἡ ἀπεραντολογία ἵσται σχεδὸν πρὸς τὰς τῶν προεξετασθέντων δραμάτων, καὶ τὸ ἐπεισόδιον τῆς Ναζινίνης κατὰ κράτος ἀπίθανον.

Άκονταμεν πῶς διαλέγονται τὰ χυριώτερα τῶν προσώπων. Ὁ Κεχαγιάς μπενης λέγει πρὸς τὸν Ἐλμάζ μπενην ταῦτα·

«Τῆς ἀλώπεκος

»Τὴν ποντιρίαν, ὅφεως περίνειαν
»Συμβοηθούμενος σου λάδε, τὸ ἀνήμερον
»Τῆς μιαιφόνου τίγρεως ἢ κάλλιον
»Λεγοῦς ὑαίνης, ὅχι· τὸ ἀνήμερον
»Μὴ δανεισθῆς, τὸ ἔχεις· εἶται 'Αλβανός!»

Δὲν νομίζετε δὲ τοις ἀκούετε καθηγητὴν ζωολογίας; ίδου δὲ καὶ πῶς φιλοσοφεῖ ὁ ἀλβανὸς Ἐλμάζ μπενης, ἀργόμενος ἀπὸ καταβολῆς κόσμου·

«Ο κοῦτος νομοθέτης ἢν τὸν ἀνθρωπὸν
»Πλειότερον ἡγεμεῖ, εἰς τὸ ἔγκλημα
»Ποινάς μὴ θέτων κάλλιον οὐκ ἐπραπτεῖ
»Κτρύπτων δὲ βραβεῖται πολυτίμητα
»Τὴν ἀρετὴν βραβεύων, τοῦ ἔγκληματος
»Τοὺς ὄπαδούς ἡραίου, πρὸς τὴν ἀρετὴν
»Ὑποκινῶν τὰ πλήθη, ὅπου πρόκεινται
»Βραβεῖα πιστοκαλοῦντα τὸν ἐνάρετον.
»Διότι καὶ θεὶς λέγουσιν ὅτι θελουστε
»Τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν ἀπὸ γενετῆς
»Τὸ κέρδος ὑποκινεῖται καὶ τὸ χείριστον
»Ἐπὶ τοσοῦτον παρορμᾶ τὸν ἀνθρωπὸν
»Ἡ αἰσθητικὴ τοῦ κέρδους, ὥστε παρερῶν
»Τὴν ἀψινθον τοῦ νόμου, τοῦ συμφέροντος
»Ἐπιδιώκει τὴν τερψιμυμον ὁδὸν.» κτλ.

Ιδού καὶ τοῦ ἐνθουσιῶντος Ὀμήρου μονολογία·

«Ψυχὴ μου κλαῖσσον καὶ εἰς δάκρυα πικρὰ
»Ἐπάδηρον τὰς τύχας τῆς πατρίδος μου,
»Τὴν συμφοράν μου καὶ τὴν δυστυχίαν μου!
»Ω, πῶς φθονῶ, Ἡλία, τὸ Βαλτέτιστον,
»Τὰς δάφνας σου, Νικύτα, τῶν τροπαίων σου
»Ω Οδυσσεῦ τὸ κλέος τὸ ἀνέψυκτον
»Ω μεθ' ὑμῶν μὲν ἡμῖν, Τουρκοσφάκτρεις
»Ηρώων τόσων χεῖρες. Αἷμα πύρινον,
»Ἡ αἵματα αὖτη φαντασία μου,
»Κοχλάζει καὶ τὰς φλέβας διερχόμενον
»Μοῦ πυρπολεῖ τὰ στήθη. Ἐνθουσιείρομαι,
»Οὐρανομάκεις ἀνταγύνων πτέρυγες,
»Τὸν Τουρκοκτόνον ἀναπλάττων πόλεμον.
»Ίδος ταλπίγγων εἰς τὰ ὄτα μου δοή
»Καὶ τηλεοδότων βόμβαι, ποδοκρούσματα
»Ἄφηνιώντων ἵππων καὶ λογγῶν κλαγγῆ
»Γιγαντείαν προμηνύουν πόλεμον.»

Σημειωτέον ὅτι λόγγχας οὐδὲ οἱ Ἐλληνες οὐδὲ οἱ Τοῦρκοι εἶχον τὸ 1821 ἔτος. Άλλα καὶ τὴν φιλοπατρίαν τοῦ Ὀμήρου ἐλαττοὶ ἐπὶ τέλους ὁ ποιητής· διότι ἐνῷ τὴν καρδίαν ἔχων δλως ἀφωσιωμένην εἰς τὴν πατρίδα οὐδὲ ἀσθενῆ χαριτολογίαν ἀπέτεινε πρὸς τὴν ἀποκαλύψασκη τὸν ἔρωτα αὐτῆς Ναζι-

νην, δτε ἔλαβε τὸ ξίφος παρὰ τῶν χειρῶν αὐτῆς ἀνθρώπων τὰ εἰς ἄνδρα τοσοῦτον φιλοπάτριδα ἀνοίκεια ταῦτα, κινδηλεύοντα τὸν μέχρι τοῦτος χαρακτήρα αὐτοῦ·

«Ἄθλιος ἔγώ!

«Δεσμὸς δουλείας νὰ συντρίψω ἡλπία

»Πλὴν ἀλλὰ μὲ συσφίγγουν ἐπειρότερα.»

Ἐλθωμεν καὶ εἰς Δαυΐδ τὸν Κομνηνόν. Ὁλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως γενόμενος κύριος ὁ Μωάμεθ καὶ τῆς Τραπεζοῦντος, παραδοθείσης διὰ συνθήκης ὑπὸ τοῦ δειλιάτκντος αὐτοκράτορος Δαυΐδ, τοῦτον μὲν καὶ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ ἀπέστειλεν εἰς Μακεδονίαν, τὰ δὲ ὑπὲρ τῶν κατόκων τοῦ ἑλληνικοῦ ἐκείνου κράτους συντεθειμένα περίσση, κκκώσας καὶ ἐξανδρεποδίσες αὐτούς. Μετά τινα ὅμως ἔτη φοβηθεὶς μὴ οἱ σύμμαχοι τοῦ πρώην αὐτοκράτορος ἐκστρατεύσωσι κατ' αὐτοῦ, μετεπέμψκτο εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸν Δαυΐδ, καὶ προέτεινεν αὐτῷ νὰ ἐκλέξῃ ἐν τῶν δύο τούτων, ἢ τὸν Ισλαμισμὸν ἢ τὸν θάνατον. Καὶ ἐπειδὴ ἐκεῖνος προετίμησε τὸν θάνατον, πρῶτον μὲν ἕστραξε πρὸ τῶν ὀρθαλμῶν αὐτοῦ τοὺς ἐπτά υἱοὺς καὶ τὸν νεαρὸν ἀνεψιὸν Ἀλέξιον, εἶτα δὲ καὶ ἐκεῖνον, τὴν δὲ περικαλλῆ αὐτοκράτειραν καὶ τὰς ώραιάς αὐτῆς θυγατέρας ἐνέκλεισεν εἰς τὸν γυναικωνίτην. Ταῦτα διεσκεύασεν ὁ ποιητὴς ὡς ἔξης·

Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει ὁ Μωάμεθ ἐπιμένει νὰ θαντωθῇ τὸν Δαυΐδ, διότι ὑποψίᾳ ἦτο μὴ οἱ σύμμαχοι τούτου ἥγεμονες; κηρύξωσι πόλεμον πρὸς τὸν Σουλτάνον. Ἄλλ' ὁ ἐκ Τραπεζοῦντος Γεώργιος Ἀμιρούτζης. Ἐλλην μὲν ἀλλὰ προδότης καὶ διὰ τοῦτο λισχῶν πολὺ παρὰ τῷ κατακτητῇ, καὶ ὁ βεζύρης Μαχμούδ μετέπειταν αὐτόν. Τότε ὁ Σουλτάνος ἐπειψε τὸν βεζύρην εἰς τὴν είρκτην ἵνα πείσῃ τὸν Δαυΐδ ν' ἀσπασθῇ τὸν Ισλαμισμόν. Εἰς μάτην ὅμως καὶ αἱ προτροπαὶ καὶ αἱ παραβολαὶ τοῦ ἀπεσταλμένου.

Ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ ὁ Εὐγένιος διαλέγεται μετὰ τοῦ πατρὸς ἐν τῇ φυλακῇ καὶ ἔρμηνες ἐλπίδας ὑπὲρ ἀπελευθερώσεως τῆς ἑλληνίδος χώρας. Ως ὁ Δαυΐδ θεωρεῖ παρακαίρους. Ὁ Μωάμεθ ἐλπίζων νὰ κατορθώσῃ διὰ δὲν κατώρθωσεν ὁ βεζύρης μεταβολῆς αὐτοπροσώπως εἰς τὴν είρκτην, ὅπου εἵνεσκει ἀκαμπτον τὸν πρώτην αὐτοκράτορα καὶ ἀκούει ὕβρεις κατὰ τῆς θρησκείας τῶν Μουσουλμάνων. Διὸ γενόμενος ἐμμανὴς ὄρμῷ ξιφήρης κατὰ τοῦ αὐθιάδους, καὶ ἐνῷ ἀνυψοῖ τὴν δεξιὰν, ἀναλογισθεὶς διὰ τοῦτον ἦτο νὰ πράξῃ ἴδιᾳ χειρὶ φόνον, βίπτει τὸ ξίφος καὶ ἐξέρχεται. ἀνελαβὼν τὸ ξίφος ὁ Δαυΐδ στρέφει κατὰ τοῦ ἴδιου στήθους, ἀλλ' ἴδιῳ ἐρχομένην τὴν θυγατέρα Εἰρήνην βίπτει καὶ αὐτὸς τὸ ὅπλον, ὅπερ εὑροῦσαν ἡ Εἰρήνη ἔγχειρίζει τῷ πατρὶ μῶς ἀποκτείνη αὐτὴν

προκρίνουσαν τῆς ἀτιμίας τὸν θάνατον. Ὁ πατὴρ ἐτομάζεται νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν εὐχὴν τῆς λόρης, ἀλλὰ παρουσιασθείσης αἴφνης τῆς συζύγου Ἐλένης καταβιβάζει τὸ ξίφος. Ἡ Ἐλένη παρατηρεῖ αὐτὸν καὶ ἰδοῦσα ἐγγεγλυμένα γράμματα τουρκικὰ ἐπισκλήτει τὸν σύζυγον ὃς φρανήσαντα ἔνεκα φόβου τὰ τῶν ἀπίστων. Μετ' ὅλιγον καὶ ἀνήρ καὶ γυνὴ καὶ θυγάτηρ καὶ υἱὸς ἀσπασθέντες ἀλλήλους τὸ τελευταῖον, κλίνουσι γόνυ καὶ προσεύχονται.

Ἐν δὲ τῷ τρίτῳ μέρει ἐρχεται ἀπὸ τοῦ σεραγίου εἰς τὸ δεσμωτήριον ὁ μικρὸς Ἀλέξιος, καὶ ἀπορεῖ διειποτέλειας σιδηροδέσμιος ὁ θεῖος. Κατ' ἐπιταγὴν τοῦ Μωάμεθ καρατομοῦνται ὁ τε Δαυΐδ καὶ ὁ Εὐγένιος· ὁ ἀμιρούτζης διηγείται τὰ κατὰ τὴν καρατομίαν, ὁ δὲ Σουλτάνος προστάσσει νὰ μὴ ταφῶσιν ἀλλὰ νὰ φρίθωσιν ἐκτὸς τοῦ ταίχους τὰ πτώματα· Ἡ Ἐλένη ὅμως ἀνορύζει μόνη λάκκον ἔθαψεν αὐτούς. Ἡ Εἰρήνη ἀρπάσασα κρυφίως τὸν Ἀλέξιον δραπετεύει, προσκόψχει δὲ καθ' ὅδὸν πίπτει καὶ χρίεται διάσιμος, τοῦ αἷματος τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ ἀδελφοῦ· ἐκεῖ βλέπει καὶ τὴν μπτέρα καθεύδουσαν (¹). Ὁ ἀμιρούτζης μεταμεληθεῖς δραπετεύει καὶ αὐτὸς καὶ ἐρχεται ὅπου καὶ οἱ λοιποί. Ἡ μήτηρ θέλει ν' ἀποθάνῃ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ συζύγου καὶ τοῦ υἱοῦ· προφθάνει ὁ Μωάμεθ, καὶ κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ ἡ Εἰρήνη καὶ ὁ Ἀλέξιος ἐπαναφέρονται εἰς τὸ χαρέμιον, ἐνῷ στρατιώτης ἀποκτείνει τὴν Ἐλένην ἀνθισταμένην εἰς τὴν ἀπαγωγὴν τῆς θυγατρὸς καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ.

Τοιοῦτας ὁ Δαυΐδ, ἀτεχνής τὴν οἰκονομίαν, πτωχὸς τὴν εὔρεσιν, ἀδέξιος τὴν λύσιν καὶ καταπεπυκνωμένος ἀποθνητήτων. Λί έννοιει εἰσὶν ἐνίστε πλημμελεῖς, ἐνίστε δὲ καὶ μὴ εὐκρινεῖς, οἱ γαρκατῆρες συγκεχυμένοι καὶ ἀδιάκριτοι, καθόσον πάντες καὶ Δαυΐδ καὶ Μωάμεθ καὶ γυναικες καὶ δεσμοφύλαξ ὄμιλοις τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, αἱ μεταφοραὶ, αἱ παραβολαὶ καὶ αἱ εἰκόνες ποὺ μὲν πλήρεις κόμπου καὶ φυσήματος, ποὺ δὲ χυδαῖαι ἢ ἄκοσμοι, πλημμυρίζουσι τὸ δρᾶμα ωτανεὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ παρασταθῇ τι σεμνῶς κατὰ τὴν φυσικὴν αὐτοῦ μορφὴν, καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἐνδειξα πυρὸς ποιητικοῦ περὶ τε τὴν φαντασίαν καὶ τὸ αἴσθημα· οὐδὲ ὁ ποιητὴς παθαίνεται οὐδὲ πρὸς ἀλλούς ἐμπνέει πάθος, ἐνῷ ἡ ὑπόθεσις ἦτο εὔστοχως ἐξελέξατο, δραματουργουμένη, διότι ἀληθοῦς ποιητοῦ, ἡθελε γεννήσει ζωγρότατον ἐνδιαφέρον διά τε τὴν δειλίαν τοῦ Δαυΐδ, καὶ τὴν μετάνοιαν αὐτοῦ, καὶ τὴν νεαρὰν ἡλικίαν τῶν τέκνων, καὶ τὰς ἀλλὰς παρεμπιπτούσας θέσεις. Μελετήσας μετρίως τὰ ἡθη τοῦ χρόνου ἐνῷ τὸ

(¹) Ὁπως παρασταθῶσι τὰ ἀνωτέρω ἐν θεάτρῳ, ίδοις δικεῖσις ἔσται ὁ διάκοσμος τῆς σκηνῆς ἀκέφαλα πτώματα δύο, αἷμα περικεχυμένογενεις τὸν ἔδαφος, χῶμα, ἄξιγη καὶ πτύσιν!

δρῆμα, καὶ τοὺς χαρακτῆράς τῶν προσώπων, ἕτερος δὲ μετριώτερον ἢ καὶ οὐδόλως τὸν τοῦ Μωάμεθ, ἀνδρὸς, κατὰ τὴν ἴστοσίαν, συνετοῦ, ἐγκρατοῦς περὶ τὸ λέγειν, μηδὲ δέποντος πρὸς τὸ κομπορέρημαντιν, φαίνεται δραματιζῶν οὐχὶ ἴστορικὰ ἀντικείμενα, ἀλλὰ καθηκόνταν ἀνάπλασμα φαντασίας. Τοῦτο ποτὲ σουλτάνος λογισθεῖς παπεινὸν καὶ ἀνάξιον αὐτοῦ νὰ φονεύσῃ ίδια χειρὶ χριστιανὸν ἔξονειδίσαντα κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ληπτὴν τὸν ἀρχηγὸν τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας; Συγκριτέον ποτὲ σουλτάνος ἢ καὶ βεζύρης νὰ πορευθῇ πρὸς χριστιανὸν, αἰχμάλωτον μάλιστα καὶ κατὰ προσταγὴν αὐτοῦ φυλακισθέντα, ἐνῷ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ φέρῃ αὐτὸν πρὸ τῶν ίδίων ποδῶν; Ενδιατρίζει ποτὲ σουλτάνος ἢ καὶ βεζύρης εἰς σχοινοτενετές συνομιλίας, οἷς αἱ ἀποδόμεναι εἰς τὸν Μωάμεθ καὶ τὸν Μαχμούν; Ή ἀλληπάλληλος ἀποδολὴ καὶ ἀνεύρεσις τοῦ ξίφους τοῦ Μωάμεθ, ἢ σύγγρανος ἀπόφασις αὐτοκτονίας καὶ φύνων καὶ ἡ μὴ ἐκτέλεσις τῆς ἀποφάσεως, ἢ φυγὴ τῆς Ελρήνης καὶ τοῦ Ἀλεξίου, ἢ ἀντὶ γενναζίας καθάρσεως· ἀπλὴ μετάνοια καὶ φυγὴ τοῦ διὰ προδοσιῶν καταρρήπωθέντος Ἀμιρούτον, ἢ ἐξολίσθησις ἔκεινης κατὰ τοῦ αἴματος; τῶν συγγενῶν, ἢ ἐπὶ τὸ αὐτὸν ἀπρομελέτητος τῆς συζύγου, τῆς Θυγατρὸς, τοῦ ἀνεψιοῦ καὶ τοῦ προδότου συνέντευξις, ἐκ διαφόρων μερῶν ὅρμηθέντων, πᾶσαι λέγουσαι αἱ συμπτώσεις αὐταὶ δὲν φαίνονται μᾶλλον ἔργον θαυματουργοῦ τινος προνοίας, ἢ ποιητοῦ θυρεόντος κατὰ καθῆκον τὸ πιθυνόν;

Ιδού τινα πειστήρια τῶν εἰρημένων*

*Ο ΜΩΑΜΕΘ λέγει πρὸς τὸν Βεζύρην
*Αλλ' ἂν εἰς Μέκκαν μόνον καὶ εἰς Μεδίναν
*Λατρεύεται ἐκεῖνος, διπεσταν τὴν γῆν
*Ἐγὼ τζαρίον θίλω. Ἀργιτέκτονα
*Μαζύ μου σύρω, κρεμαστὸν εἰς τὸ πλευρόν,
*Τὸ ξίφος, διπλέγον μιονόκρανα
*Τὰς καλλιτέρας τῶν ἀπίστων κεφαλάς.
*Ενθυμηθῆτε ἔκεινον διτες ἔφερε
*Πλησίον τοῦ Πυξίτου διτες ἡμεθα,
*Τὴν Τραπεζοῦντος πτῶσιν ἀναμένοντες,
*Τῆς πόλεως τὰς κλείδας. Ήτο εύειδής
*Η κεφαλὴ ὥραιας ὅμως ἀπειδεῖς
*Καὶ αὐθαδεῖς τὸ σῶμα. Τὸ χωρίζομεν
*Καὶ μένει μόνη σπαίρουσα ἡ κεφαλή,
*Αφ' οὗ ἐπὶ τῆς στήλης δὲν ἔμενετο
*Κανεὶς νὰ έχει τούτην τὴν φρόνιμον
*Νὰ χρησιμεύσῃ καν τὸ ἐπιστύλιον.

ΜΑΧΜΟΥΔ.

*Τὸ ὄμοιάζον διὰ τὴν φαντασίους
*Αὐτὸς πορφύρων τῶν αἰμάτων κίονα
*Ἐκ Καρικοῦ μαρμάρου.

ΜΩΑΜΕΘ.

*Ησαν φειδωλοί^{τοι}
*Τῶν ἀνθρωπίνων κεφαλῶν οἱ βασιλεῖς
*Τοῦ Βυζαντίου, ἀλλως τὴν Σοφίαν τῶν

*Ἐπρεπε μὲ τοιαῦτα κιονόκρανα
*Αντὶ μαρμάρων νὰ κοσμῶσι Καρικῶν.

Ἀνάρμοστος θυμαὶ δὲ καὶ κακόζηλος καὶ φορτικὴ ἡ διὰ τριμένην καὶ εἴκοσι στίχων παρομοίωσις τοῦ μὲν ξίφους πρὸς ἀρχιτέκτονα κρεμαστὸν εἰς τὸ πλευρόν, τῶν δὲ κεφαλῶν καὶ σωράτων πρὸς κίονας καὶ κιονόκρανα τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Οἱ λαμπρότατοι συμβουλεύων τὸν σουλτάνον νὰ φεισθῇ τοῦ Δαυΐδ λέγει ταῦτα, ὅλως ἀκτάληπτα περὶ τὸ τέλος.

*Τὸν δεσμότην σου Δαυΐδ
*Οστις δὲν εἶναι πλέον οὔτε Κομνητός
*Αλλ' ἀδιλαδήτης οἱ καὶ τὸ παύρης φυλακῆς
*Πίθεν εἰς δάσης κολυμβάντας πέλαγος
*Οἱ λαμπρούτης ἀλλοτε. Ἐγγάριζον
*Τὸν Κομνητόν ὀπόσσον τέκνον τὴν γροιάν
*Ἐν ἔχ' κόρη τοῦ πατρίου ὁρμαλμοῦ.

Ἀπαγόμενος δὲ εἰς θάνατον ὁ Δαυΐδ ἀναφωνεῖ τὴν εὐχὴν ταύτην:

*Ἐλλὰς εὐτύχει ὅπως εὐτυγῆ ἔργῳ
*Ἄνισται ἀπομνήσκων θνήτω δι' ἐσέν.

Καὶ εὐτυχεῖ λοιπὸν ἡ πατρὸς θυητούσα, ὡς εὐτυχοῦσιν οἱ πίπτοντες ὑπὲρ αὐτῆς!

Διὰ τοιούτου διγκάδους οὐφούς, πλήρους μάλιστακ ὑπερβατῶν, καθιττώντων τὴν φράσιν σκοτεινὴν καὶ ἀδιανόητον, ἐγράφη δλύκληρον τὸ δράμα, νῦν μὲν προσιωπούσιν τὴν εὐτυχίαν γελῶσαν καὶ δραγαήτην τεμῆς, νῦν δὲ τὴν Ἑλλάδα ἔχουσαν δπισθεῖταιν ὁμιάτων δλους ποταμούς ἵτα χέρη χείμαργον θολῶν δακρύων, ἀλλοτε ἐρωτῶν δὲν ἡ πλάτη γίνεται καπτός καὶ δηλιος μεταβάλλεται εἰς κόρην, ἡ παριστῶν τὸς σπαραγμούς σκάπτεταις τὰ στήθη, τὴν στέρησιν τῶν ἡμερῶν δίδουσαν πτερά εἰς τὰς περιπτύξεις, τὴν διειλιαρ χρησιμεύουσαν ἀρτὶ λέγον τῶν τυκτῶν, τὴν μετάνοιαν λαλοῦσαν μὲν διλημα θερμότηρ, τὴν δουλειαρ ἔχουσαν πάγους, τὴν κεφαλὴν σπαρρουσαν, τὰς προσφύτεις υπάρχεις σφιγγομένας εἰς τοὺς κόλπους, τὸν Μωάμεθ φιλοδωροῦντα τὸν δέρα μὲν πέπη μάρα, τὰ στέργα μεταβαλλόμενα εἰς ξιφοθήκην, εἰς δὲ προθετέον καὶ τὰ ἀκομψα ταῦτα καὶ ἀγορεῖται, τὰ αἰσθανθῶμεν φιλικῶς ιδρύγρουσαν τὴν χεῖρα τοῦ Κομνητοῦ εἰς τὴν χεῖρά μας, καὶ σκαληκωδέστατος τῶν δημιών, καὶ τὸ χεῖλος κλειδωμένος διὰ βάμβακος, καὶ λεπτοκαμωμένος λιχαγός, καὶ τὸ αἷμα ἐμπλεκόμενος εἰς τῶν ἔχθρικῶν σχεδίων τὰς κλωστὰς καὶ ἄλλα τοιαῦτα.

Τὸ δέ ἐπιγραφόμενον Λέων Καλλέργης ὑπόθεσιν ἔχει περισπούδαστον ἐκ βάθρων ἀνασείουσαν τὰς ἔλληνικὰς καρδίας, διότι τὰ ὑπὲρ ἐλεύθερίας πολυάριθμα θύματα τῆς αἵμοφύρτου Κρήτης ἀσπαίρουσιν εἴτε ὑπὸ τὰς δύεις ἡμῶν, καὶ χθὲς εἴτε τοῦ Καλ-

λέργη τὸ δνομα ἵτο τῆς ζώσεις ἴστορίας τῆς Ἑλλάδος τὸ ἐγκαλλώπισμα. «Τῶν Κρητικῶν ἀγώνων
ἡ ἔποψις, λέγει τις τῶν ἡμετέρων σοφῶν, περίσταται ὑπὸ ποικιλοτάτην μορφὴν. Ολίγα παραδείγματα
ἢ χρονογραφία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ μεσαιωνος μαρτυρεῖ παρομοίας ἐπιμονῆς καὶ ἀκαταβλήτου ἀντιπαλίσσεως, οὐδὲ παρέχει σκηνὰς δραματικωτέρας ὅμιλος καὶ ποικιλοτέρας εἰς χοῦσιν τοῦ ἴστορικοῦ, τοῦ ποιητοῦ, τοῦ μυθιστοριογράφου. Ή ἀνάγκη τῆς ἐλευθερίας ἀναποδὴ εἰς Κρήτην ἐκ τῶν σπλαγχνῶν αὐτῆς τῆς γῆς· εἶναι προὶὸν αὐτόφυτον, ιθαγενὲς ὡς ὁ λαύδινος τοῦ Μυλοποτάμου καὶ τῆς Ἰδης ὃ διέτχυσε.¹⁾

Τούτου τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας αἰώνιου ἀγῶνος τῆς Κρήτης, κατανυκτικὸν ἐπεισόδιον ὑπάρχει καὶ ὁ μαρτυρικὸς θάνατος τοῦ Λέοντος Καλλέργη. Ἀλλ' ὅπον εὐγενῆς καὶ σεμνὴς ἡ ὑπόθεσις, διόταν μάλιστα ζωογονῆς αὐτὴν ἡ πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπη, ἡς ἀλληλούδιον ἐνθερμοτέρα, τοσούτῳ θερμουργὸς ἀπαιτεῖται καὶ ἡ φαντασία, καὶ ἔξαρτος ἡ εὐφύτης, καὶ εὔρεται ἡ μάθησις, καὶ ἐπιτήδειος ὁ κάλαμος τοῦ δραματουργοῦ. Ίδωμεν κατὰ πόσον ὁ ποιητὴς τοῦ Λέοντος κέκτηται τὰς ἀρετὰς ταύτας.

Κατὰ τὴν ἴστορίαν τῆς περιόδου ἐκείνης τῆς Κρήτης, ἣν καταλογάδην μὲν δραματικῶς δὲ περιέργαψεν δὲ ἡμέτερος Σπυρίδων Ζαμπέλιος, τὸν Λέοντα εἶχεν υἱοθετήσει· δὲ θεος αὐτοῦ Ἀλέξιος, μέγα λαγύων διά τε τὸν πλοῦτον, καὶ τὰς σγέσιες, καὶ τὸ αεπτὸν τῆς οἰκογενείας δνομα καταγομένης ἐκ τῶν αὐτοχροτόρων τοῦ Βυζαντίου, καὶ πρὸ πάντων διὰ τὴν εἰς τὴν Ἐνετίαν ἀφοσίωσιν. Καὶ ἀνέθηρεψε μὲν ἐπιμελῶς ὃς ἔδιον οὖδεν, δὲν κατώρθωσεν ὅμως καὶ νὰ μεταδώσῃ αὐτῷ τὴν πρὸς ταύτην συμπάθειαν· ἐξ ἐναντίας τὴν καρδίαν τοῦ νέου Κρητὸς κατέτηκεν ἀσθετὸς πόθος, ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς πατρίδος. Ἐπὶ τούτου συνεννοηθεῖς καὶ μετ' ἄλλων προπαρεσκεύασε μυστικῶς ἀγῶνας κατὰ τῶν ξένων, διὰ τὸν ἀνακαλύψας ἡ φιλόποτος ἐξουσία συνέλαβε καὶ καθετέρες τὸν Λέοντα. Ο δὲ Ἀλέξιος, θηρίου σπλαγχνα ἔχων, ἀπεκτήριζεν αὐτὸν, ἀπαιτήσας καὶ νὰ σταλῇ δέσμιος εἰς Ἐνετίαν.

Η σύλληψις τοῦ Λέοντος ἐξῆτο τὴν ἀγχονάκτησιν τῶν Κρητῶν, οἵτινες ὑπὸ τὸν Σμυρίλιον, ἀνδραίων ἐκ τοῦ λαοῦ, πλούσιον δὲ, ῥαγδαῖον τὰ πάθη καὶ τὰ μάλιστα τολμηρὸν, ἀνύψωσαν τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως· ταχέως δημος κατετροπώθησαν διὰ τὴν περὶ τὰ στρατιωτικὰ μικρὰν δεξιότητα τοῦ Σμυρίλιου. Μετὰ τὴν ἡτταν ὁ Ἀλέξιος εἰς τὴν φυλακὴν ἐπέλιεξε τῷ Λέοντι ἐπιστολὴν τοῦ ἐκ τῶν συνταῖρων αὐτοῦ μοναχοῦ Γοθδελεκή, προδίδουσαν

τὸ μυστικόν. Τότε δπως καὶ τοὺς οἰκείους σώση, καὶ ἐκυρῶν ἐπιφυλάξῃ πρὸς νέον εὐτυχέστερον ἀγῶνα, δὲ Λέων ὑπεκρίθη μετάνοιαν· κατορθώσας δὲ νὰ δραπετεύσῃ περισσονήγαγε τὰ λείψαντα τοῦ ἡττηθέντος στρατοῦ καὶ ἐπέκεστος λαῦρος κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Όλιγοι δημως πρὸς πολλοὺς ἐβιάσθησαν μετὰ μικρᾶς τινας ἐπιτυχίας νὰ ὑποχωρήσωσι, κατασφαγέντες ἡ ζωγρηθέντες οἱ πλειστοί· αὐτὸς δὲ φθάς κατέφυγεν εἰς ὅρος δυσπρόσιτον.

Η ἐξουσία ἀδυνατοῦσα νὰ συλλάβῃ τὸν κρυπτόμενον ἐκήρυξεν, ὅτι εἰ μὴ παρεδίδετο ἡθελε κακοποιήσει τοὺς γονεῖς καὶ ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ δι πατήρ τοῦ Λέοντος ἐπέστελλε παρακαλῶν νὰ σπεύσῃ εἰς σωτηρίαν τῶν οἰκείων, μετέβη εἰς Χάνδακας δημου ἀντὶ δεσμῶν ἔτυχε φιλοφροσύνης, προσκληθεὶς καὶ εἰς μεγαλοπρεπέστατον συμπόσιον. Ἀλλ' ἡ πρόσκλησις ἦτο ἐπίβουλος, διότι ἀκμαζούσης τῆς εὑθυμίας στρατιώτας εἰσπηδήσαντες συνέλαβον καὶ εἰς βασανιστήρια παρέδωκαν τὸν Λέοντα. Μετὰ δὲ τὰ βασανιστήρια βληθεὶς ἐντὸς σάκκου μετὰ λίθου δγκώδους κατεποντίσθη διὰ νυκτὸς εἰς τὴν Θάλασσαν. «Ο δὲ μορμορυγμὸς τῶν θάλατῶν, λέγει διστορικὸς, ἐσήμανεν δὲ καὶ ἔτερος μάρτυς τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας ἐξέλιπεν ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς.²⁾ Παράδοσις δὲ σωζομένη καὶ σήμερον ἐν Κρήτῃ ἐν εἰδει μύθου λέγει, ὅτι τὸν Λέοντα ἡγάπη περιπτώσης ἡ θυγάτηρ τοῦ δουκὸς Φιορέντζα, ὅτι αὐτὴ ἐλυσε τὰ δεσμὰ τοῦ φιλοπάτριδος Κρητὸς ὅτε τὸ πρώτον ὅτο ἐν φυλακῇ, καὶ δὲ τρεῖς ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἐραστοῦ ἀπέθανε καὶ αὐτὴ καρδιόπληκτος.

Τὸ γεγονός τοῦτο ἐξύρανεν δὲ ἡμέτερος ποιητὴς ἀκολουθήσας μέχρι καὶ τοῦ συμποσίου τῆς ἴστορίας, δραματικωτέρων καὶ εὐχομοστοτέρων πρὸς τὴν λύσιν καὶ τὴν ἀπὸ σκηνῆς διένασκαλίαν νομίσκες ἀλλοίχν καταστοφῆν διότι ὑποθέτει τὸν μὲν Λέοντα δηλητηριασθέντα, τὸν δὲ Ἀλέξιον ἀνακαλύπτοντα τὴν ἐπίβουλην, καὶ τὴν Φιορέντζαν ἀρπάσασαν καὶ πιούσκην τὸ λοιπὸν τοῦ δηλητηρίου, ἀμφοτέρους δὲ τοὺς ἔραστας ἐκπνεύσαντας παρὰ τὴν πράπεζαν.

Καὶ μέχρι μὲν τοῦ ιστορικοῦ μέσους καλῶς ὅπως σύν διεσκευάσθη τὸ δράμα· τὰ περαιτέρω δημως ἀποδεικνύουσιν δὲ ἀμοιβεῖ καὶ τέγυνης καὶ ἐμπνεύσεως, καὶ ἀκριβεῖς γνώσεως τῆς ἴστορίας.

Ότε δὲ Λέων συνελήφθη τὸ πρώτον ὡς ἐργάτης ἀποστάτης, ὁ διὸς συνεκάλεσεν εἰς τὰ μέγαρα καὶ Ἐνετούς καὶ Κρήτας ἵνα ἀνακρίνη ἐπὶ περιουσίᾳ πάντων τὸν ἀποστάτην ὥστε, «ἄρ σύριση τὴν Ἐρετίαν καὶ ἔχη μάρτυρας· εἰάρ δὲ γίγη ἐνετόφρων καὶ ἐργάτης μεγάλην ἕορτήν.» Προσεκάλεσεν δὲ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἀνακρίσεως καὶ τὴν θυγατέραν αὐτοῦ εἰραδιέλθη τὴν ὥραν εὐχαρίστως.³⁾ Άλλὰ παραποτέσσον

¹⁾ Οἱ Κρήτες μετὰ τὴν ἐπανάκτησιν Καυγασταγτιν. ὑπὸ Σ. Ζαμπέλιου.

ὅτι ἐπὶ Εὐετῶν ἡ ἀνάκρισις, εἶποτε ἐγίνετο τοιαύτη,
ἐγίνετο ἐν παραβύστῳ· ὅτι κανόνας εἶχεν ἡ δημο-
κρατία νὰ δίπτη τοὺς ἐπὶ πολιτειῶν ἐγκλήματας κα-
τηγορουμένους εἰς σκοτεινὰς φυλακὰς, καὶ ἔτι σκο-
τιώτερον νὰ παραδίδῃ αὐτοὺς εἰς θάνατον, ὡς ἔποιξε
καὶ πρὸς τὸν Λέοντα. Πλὴν τούτου δὲν νομίζουμεν
τὰς δικαστικὰς ἀνακρίσεις πολλῆς θυμηδίας προξε-
νους, ώστε νὰ καλῶνται καὶ παρθένοι εἰς αὐτὰς.

Καὶ ἀνακριτὴς μὲν ἦτο ὁ δούζης, βοσθός δὲ αὐτοῦ,
ὡς φαίνεται, ὁ Ἀλέξιος, κατὰ τίνα δὲ τρόπον ἐγέ-
νηντο αἱ ἀνακρίσεις μανθάνομεν παρὰ τοῦ μεταξὺ¹
τῶν τριῶν τούτων διαλόγου, οὗ τινος παραβήτομεν
ἀπόσπασμα. Οἱ λέων πρῶτος λέγει·

*Δόσατε

τὴν ἔδραν τοῦ προέδρου εἰς τὸν πρώτιστον
τῶν Εὐετῶν, τὸν γέροντα Ἀλέξιον.
Οὐδεὶς θὰ μὲ δικάσῃ αὐτηρότερον.

ΑΛΕΞΙΟΣ.

*Ἐγὼ θεοίσιώς. Μόνος σὲ ἑγνώρισα
ἔγδι ἐκ βάθους, μάνος δύνεμαι ἐγὼ
ν' ἀνοίξω τοὺς ἀσκοὺς τοῦ ἐγκεφάλου σου (1),
ἵνα ἐκρεύσουν οἱ ἀτμοὶ οἱ μέθοντοι
τῆς κεφαλῆς σου. *

Ἐν παρόδῳ παρατηροῦτέον ἐνταῦθα τὴν παρομοίω-
σιν τοῦ ἐγκεφάλου πρὸς ἀσκούς, καὶ τὴν ἐκροήν τῶν
ἀτμῶν, οἵτινες ὡς τοῖς πᾶσι γνωστὸν δὲν ῥέουσιν
ἄλλ' ἀναδίδονται.

ΔΟΥΞ.

*Ἀρχον!

ΑΛΕΞΙΟΣ.

λόγους μετ' αὐτοῦ

*Ἐγὼ δὲν θέλω νὰ μοιράσω,

ΑΕΩΝ.

Δικασταῖ

αὐτόκλητοι, ματαίως μ' ὑποβάλλετε
εἰς δίκην· εἴμαι Κρῆς καὶ τοῦτο μοι ἄρκει,
ἵνα μὲ δείξῃ ἔνοχον. Διότι τίς
εἰς Εὐετούς δουλεύων εἶναι πλέον Κρῆς;

ΔΟΥΞ.

Παιδίον, πρὸν εἰς θράσους ἔπη ἐκτραπῆς
τοὺς ἀνοιχθέντας βώθωνάς σου σύντειλον,
τὰς ἐπιγρέμενας καταβίβασσον δῷρούς,
καὶ ἵδε ἐνώπιόν σου ποιοὶ ξιτανταί
Μὴ λησμονήσῃς πρὸς στιγμὴν ὅτι ἐμπρὸς
τῶν ἴπποτῶν τῆς Εὐετίας ξιτασσεῖς
θετμώτης, ὅτι ἔχεις σου ἀπέναντι
τὸν θείον σου καὶ πρῶτον Κρῆτα ἀρχοντα.

ΑΕΩΝ.

Φρονῶ πρὸ τῶν δημίων οἱ κατάδικοι
ὅτι ὀφείλουν σεβασμὸν πλειότερον
παρὰ πρὸ μυριάδων Φράγκων πειρατῶν.

(1) Φαίνεται δεις ἀσκῶν εὔμοιροῦσι πολλὰ μέρη τοῦ ἀνθρω-
πίνου στόματος, διέτι καὶ δι ποιήσεις τὴν Βιργίνιαν ἡ Ἐδραν τὸν
Θρῆνα εἶκε τὴν κερδίαν ἔξουσαν ἀσκούς. Κρίσ. τοῦ Βουτο. διε-
τῶν. ἐν ἑταὶ 1870. σελ. 59.

ΑΛΕΞΙΟΣ.

Ποῦ ἔδιδάγθης ἀπορῶ μὲ τὸν Θεόν,
καὶ ἔδιδάγθης ταύτην τὴν θρασύτητα.

ΑΕΩΝ.

*Ημην θετὸς υἱός σου καὶ ἔδιστογησα
παῖς ὃν τὴν Εὐετίαν νὰ ἐπισκεψθῶ.

ΔΟΥΞ.

Εἰς τοὺς προλογισμοὺς μὴ δαπανῶμεθα

ΑΛΕΞΙΟΣ.

Εἶναι ἀνήμερος ὁ Λέων, φίλε δοῦλος

ΑΕΩΝ.

Τοῦ πειθηνού διου ζωηούτεος . . .

ΑΛΕΞΙΟΣ.

Τὸν χαλινὸν τοῦ λόγου πόσαν ἀπωθεῖ!

ΑΕΩΝ.

Τὸ σόγμα τῆς δουλείας πῶς ἀνέχεται;

ΑΛΕΞΙΟΣ.

Πατέρον . . . πτῶμα μετ' ὀλίγον θά γενῆς.

ΑΕΩΝ.

Πρὸν γίνω δύμως πτῶμα, κόραξ ἔγινες.

ΔΟΥΞ.

Πότον τὴν φρήν τῶν νέων ἀλλο πρόσαλλος!

ΑΕΩΝ.

*Οσον τῶν παλιμπαΐδων ἔτονος, ξηρά!

ΑΛΕΞΙΟΣ.

Οἱ ὄνυχες σου αὐτοί, Λέων, οἱ ἀμβλυνθεῖν

ΑΕΩΝ.

*Άλλα θὰ ἀπομείνουν εἰς τὰς σάρκας σας.

ΔΟΥΞ.

*Ηρώων λόγους, θλέπιο, εἰς τὸ στόμα σου
συγνότερον συστοέφετε τοῦ σιέλου σου.

Τὸ ἀνειμένον ἥθος σου, οἱ πάταγος
τῶν βρυντωδῶν σου λόγων, τὸ ἀγέρωγον
τῶν διφταλιμῶν σου καὶ ἡ ἀπειλοῦσα χείρ,
τοῦ εὑρετοῦ εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς πῶς φαίνονται
τῶν εὐγενῶν τῆς Εὐετίας ἴπποτῶν;
ὅποκριτού γελοίου παντομηματῆ
παράστασις; τετυφωμένου μείραχος
τὰ πρῶτα ἐν τῇ κοινωνίᾳ βήματα. κλ. *

Τοιαύτη ἡ ἀνάκρισις τοῦ Λέοντος, ἐν ἣ ἀναγινώ-
σκομεν ἀντεγκλήσεις ἀγενεῖς, καὶ ἰδέας φευδεῖς, οἷον
βώθωνας ἀνοιχθέντας ὡσανεὶ ὑπῆρχον καὶ κλει-
στοὶ, καὶ ὄνους, καὶ σάγματα, καὶ σιέλους, λέξεις ἀ-
κόσμους καὶ ἀπρεπεῖς εἰς δρᾶμα πραγμάτων, ή δημως
διποιητὴς ἐπικαλεῖ βρογτώδεις, καὶ τὴν μάλιστα
ἀξίαν σημειώσεως ταύτην φρέσιν, εφόπλην ἀλλοπρό-
σαλλος, ἢ θίν δούζη ἀποδίδει τῷ Λέοντι, καὶ δι' ἣς
μόνης ἀνατρέπεται ἐκ θεμελίων ἡ κυριωτάτη τῶν
ἀρετῶν, τὸ εὐσταθές, λέγομεν, καὶ ἐμπεδον τοῦ φρο-
νήματος, δι' ἣς ἐπικοσμεῖ δι' ὅλου τοῦ δράματος ὁ
ποιητὴς τὸν θρων αὐτοῦ (1).

(1) Ιδιαὶ καὶ ἔρμηνεύουσι τὴν λέξιν ἀλλοπρόσαλλος τὰ λε-
ξιά· «Ἄλλοτε πρὸς ἄλλο, διὰ μὲν ἔνθα, διὰ δὲ ἐκεῖσε τρεπόμε-
νες» κλ. Γαλ. inconstant, infidèle.

Μετά τὴν ἀνάκρισιν δὲ Λέων καθείργησε ἀλυτίδες· Η Φιορέντζη, ἡ κατὰ τὸν ποιητὴν Φλωρεντία, εἰσδύει τῇ βοηθείᾳ τοῦ πιστοῦ αὐτῆς Ἀδόλφου εἰς τὸ δεσμωτήριον, εὑρίσκει τὸν Λέοντα καθεύδοντα μετὰ μονόλογον ὑπὲρ τὸ δέον ἐκτενῆ, καὶ μετὰ τριχυμίαν, ὡς λέγει αὕτη, σκέψεων, θνῶσπορον πῶς ἐμάντευσεν. Ἐπειδὴ δὲ δὲ Κρής θρονούσης κοιμᾶται, ἀντὶ νὰ ἔμπνησῃ ἄνευ ἀναρρολῆς αὐτὴν ὡς ἐπειγούστης τῆς ὥρας, ἀνακρούεται καὶ αὕτη μονόλογον. Παραπορτέον δὲ ἐνταῦθα ὅτι οἱ μονόλογοι ἐπανέρχονται συναγεῖς, συμπαρασύροντες καὶ ἰδέας, καὶ λέξεις, καὶ εἰκόνας, καὶ μεταφοράς τὰς αὗτας· ὁ ζέφυρος, ὁ ἄνεμος, ὁ ἄλλο παλλάκις θωπεύουσι κόμας, σημαίας, χειρὸς κοραλλίων (οὐχὶ κρινολεύκους), πρόσωπον ἡ θῆτη, ὁ γάλκινος λέων τῆς Ἐνετίκης, αἱ ὑπάρξεις, ἡ φρὴν, τὰ ἕπη, τὸ σφριγῶ, τὸ αἷμα σφύζει, ὁ Κυναίγειρος, ὡς εἰ ἡτο ὁ ὄπετος τῶν ἡρώων τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Ἀλέξανδρος, αἱ κλητικαὶ, τὸ ταλαίπωρον ήδη τὸ καταδιδικούμενον νὰ πληροῖ τὰ κενὰ τοῦ ρυθμοῦ, καταποντίζουσι τὸ δράμα. Αἱ ὑπὲρ πατρίδος ἐνθουσιώδεις ταυτολογίαι, αἱ κατὰ Φράγκων ὕδρεις τοῦ Λέοντος ὡς κεραυνοὶ ἐκρήγγυνται ἀλλεπαλλήλως, ὡστε «εἴ τις ἀφέλοι ὅσα τοιαῦτα παρατέθειται, κενὸς ὁ χάρτης καταλελείψεται»⁽¹⁾.

Ἀνανήψαντα ἐπὶ τέλους τὸν Λέοντα εἰδοποιεῖ ἡ Φλωρεντία ὅτι τὰ πάντα ἔτοιμα ὅπως δραπετεύσῃ. Ἄλλ' αὐτὸς, καὶ τοι γινώσκει ὅτι ἀγαπᾶται περιπαθῶς, καὶ τοι πρὸ μικροῦ ἐξετραγώδης διὰ τεσσάρων καὶ τεσσαράκοντα στίχων τὸν ἀμοιβαίον ἔρωτα, εἰπὼν πρὸς τοὺς ἄλλους·

«Καὶ ὅμως, Φλωρεντία, σὺ, ἡ ξένη σὺ ἡ κόρη τῶν δημίων μου, ἡ νωρελής τῶν αἰθουσῶν περιθένος εἰς τὸ στῆθός μου ἔχεις ποιήσει κατοχήν . . .

Τὴν εἶδον τριχυμίαν εἰς τὰ στήθη τῆς ἔγκλείσουσα, δεσμώτην καὶ κατάδικον μόλις μὲ εἶδεν ἡ πτωχὴ ἐρήμηγητε καὶ ἐπροδόμ' εἰς πάντας ὡχριστασα. » κλ.

ὅμως φοβεῖται ἐπιβουλὴν περὰ τῆς ρωχελοῦς παρθένου, τῆς ἀγκλεισθῆς χάριν τοῦ ἔρωτος αὐτοῦ τριχυμίαν εἰς τὰ στήθη τῆς! Τορίζει τὴν ταλαίπωρον ὡς κόρην Φράγκου, καὶ μόλις πείθεται ὅτε ἀκούσει αὐτὴν λέγουσαν·

«Δὲν ἔχουν αἱ καρδίαι ἔθνικότητα.»

Καὶ μετὰ παγερὸν ἀποχαιρετισμὸν ἔφυγεν.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ δὲ δεσμοφύλαξ ἀκούσας δηλίας ἀνοίγει τὴν θύραν· ἡ Φλωρεντία λειποθυμεῖ καὶ πίπτει· ὁ Ἀλφρόνσος ῥίψας ἐπ' αὐτὴν χλωΐναν κρύπτεται ὅπισθεν τῆς θύρας· ἔρχεται ὁ Ἀλέξιος, ἔρχεται καὶ ὁ δούξ καὶ ἀνακαλύπτεται ἡ Φλωρεν-

τία. Βεβαίως τὸ ἀκρεατήριον ὑποθέτει ὅτι ἔξεπλάγη ὁ Ἀλέξιος, ἢ ὅτι δὲ πετὴρ ἔξεμάνη ἵδων ἔκει τὴν ἔνοχον θυγατέρα· — Καὶ ταῦντι ὁπόσον εὐπετής καὶ πλουσία ἡ θέσις αὕτη πρὸς δραματικὸν ἐπεισόδιον! — οὐδὲν δημος τούτων· οὐδὲ καν συναφρυσθη δούξ· ἀλλὰ παραλαβὼν αὐτὴν ἐπανῆλθεν ἡ συγκαταστάσεις τὰ ἴδια, τοῦτο μόνον τὸ ἀφελέστατον ἀναφωνήσας·

«Καλόπερα ἐπὶ τούτων νὰ ἐπιφέρεται.»

Συγχρόνως δὲ Ἀλέξιος δίκαιε τὸν λόγον τῆς τιμῆς του, διε μεθ' ημέρας δέο θέλει παραδώσει τῷ δουκὶ τὸν ἀποστάτην πόθεν δημως ἐπορίζετο τὴν τόσην βεβιότητα, οὐδὲν λέγει δὲ ποιητής.

Εἶδομεν δὲ ὁ Λέων ἐπιθυμῶν νὰ σώσῃ τοὺς γονεῖς ὑπετάγη, διε παρεκάθησεν εἰς τὸ πανηγυρικὸν συμπόσιον, πλησίον μάλιστα τῆς Φλωρεντίας, καὶ ὅτι δὲ Ἀλέξιος μεταμελούμενος εἶπε τῷ ἀνεψιῷ διε πεπληρωτήριον. Άρα ἐγίνωσκεν οὗτος τὸ κακούργημα· καὶ ἔφοῦ ἐγίνωσκεν αὐτὸς διὰ τὸ δὲν εἰδοποίησε πρότερον τὸν Λέοντα; Ήτο τότε κατὰ πρώτον ησθάνθη τύπτουσκεν αὐτὸν τὴν συνείδησιν, ὁ ἔξιλασμὸς τῶν τοσούτων ἐπιβουλῶν καὶ προδοσιῶν κατὰ τῆς ἴδιας πατρίδος καὶ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ υἱοῦ, φυσικὸν ητο νὰ ἐπέλθῃ δραστικότερος. Ή ἀπλὴ ὕδρις θνῶσις ἀφέτηται πρότερον τοῦ δουκὸς διε οἱ Ἐνετοί εἰσι πειραταί, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ σημαία, ητος ἀπορον πῶς εὑρέθη ἔκει, δι' οἵς ἐκάλυψε τὸν νεκρὸν τοῦ Λέοντος, καὶ τὸ τελευταῖον τοῦτο χαμαιζῆλον καὶ ἀχαρις ἐπιφύνημα·

* * * * * Λέων, "Ελλην γνήσιος ὑπῆρξες, οἵσι φλάξεις καὶ ἀτιμος ἔγω!

Συγγνώμην, Κρήτη, "Ελλην μου πολύτιμε!"

ἀποτελοῦσε μετριωτάτην κάθαρσιν, πάντη ἔμπορον δραματικοῦ διαφέροντας.

Ἐνταῦθα λήγει τὸ δράμα. Εγεις δὲ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὀγκωδεῖς ὄφος τοῦ Δαυίδ, τὴν τιχουργίαν εἰς ἀκρον ἀπέριττον, εὐχερῶς μεταβαλλούμενην εἰς πεζὸν λόγον ἀμαλυθέντων τῶν μέτρων. Εἰδέ ποτε οἰστρηλατούμενος θελήσει νὰ μετεωρισθῇ δὲ ποιητής, παρομοιάζει τὸν βίον πρὸς ὑετὸν, τὸν ἐγκέφαλον πρὸς δάσκον, τὸ στῆθος πρὸς τέλμα καὶ ἴλυν· λέγει «τὸ αἷμα οἵσαν δηλητηρίων, τὴν Ἑλλάδα ὑποβαλλούμενην εἰς φρικτὸν σραγγαλισμὸν, τὴν πλατείαν τοῦ δουκὸς κατασταθεῖσαν ἔλος ἐρυθροῦ», τὸν Λέοντα σκύλους βρυχώμενον, ἐνῷ οἱ σκύλοι δὲν βουγῶνται, τὸν μυελὸν τῶν γέων εὐζύμωτον, τὴν φρένα ἀλύγιστον, τὸν τραχὺν γρανίτην αὐλακούμενον εἰς τὴν πίεσιν, τὴν Φλωρεντίαν ὅτι ἔχει ποιήσει κατοχὴν εἰς τὸ στῆθος τοῦ ἔραστοῦ αὐτῆς, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Οἱ δὲ Ποιμένες τῆς Ἀττικῆς εἰ καὶ ἐπιγράφονται Βουκαλικὸν μυθιστορικὸν δράμα ἔμμετρον, οἵσι οὐδὲντας χαρακτῆρα δράματος ἔχουσιν εἶναι ἀπλὴ διέγησις διὰ στίχων, οἵς καὶ ἐπιπολαιοτάτη ἀνάλυ-

⁽¹⁾ Διογ. Λαίρτ. Βιβλ. Ζ'. Κεφ. Γ'.

σις ἥθελε προξενήσαι κόρον πρὸς τὸ ἀκροατήριον. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἀρχῆς ἐπεθυμήσαμεν νὰ παραλάβωμεν αὐτὸ συνδικαστὴν, παραθέτομεν ὡς πρόσωπον τηλαυγῆς τοῦ ὄλου ποιῆματος τοὺς πρώτους δικτὸ στέχους. Παρεκβαίνοντες δὲ προσθέτομεν ὅτι ἔκαστος σχεδὸν τούτων ἐξανθεῖ καὶ ἀνὰ μίαν τοῦλάχιστον ἀνορθογραφίαν.

«Μὲ μαῦρον πέπλον πένθημον, ὁ Μοῦσα μου στολὴ σου
Μὲ κηπαρίσσου στέφανον στέφον τὴν κεφαλὴ σου
Καὶ φάλλος ἐπιτέφριον ὕμνον τῷ ὑμεναῖο
Ἐγὼ οὐκ εἰς ἀκόλουθῶν βῆματι θερέαλασθ
Ο Ἐρώς πῦρ οὐκ ἔναψε καὶ τὸ ἔνεσσεν ὁ φύνος,
Ἀκμαῖον τὸ διατρεπὲν ὁ Πανδαιμάτωρ Χρόνος.
Δύο ἀθῶα πλάσματα στηρίζοντας θύμα
Κατασταθέντες ἀμφότερα, καίνται εἰς κρύο μητῆμα!»

Παρετηρήσατε ἵσως, κύριοι, ὅτι περὶ τῆς οὐσίας τῶν δραμάτων διαλαβόντες, περὶ τῆς τέχνης ὅμως καὶ περὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτῶν εἴδους οὐδὲν σχεδὸν εἴπομεν. Καὶ ὅτι μὲν πλὴν ἐνὸς τὰ λοιπά εἰσιν ἐντακτέαν εἰς τριμέτρους ιάμβους, ἀμα δὲ καὶ ἀνεπίδεκτα τεχνικῆς ἀναλύσεως, ἐμάθατε ἐκ τῶν παρατεθέντων ἀποσπασμάτων καὶ ἐκ τῆς γενομένης συνόψεως· ὡς πρὸς δὲ τὸ λεκτικὸν εὐγῆς ἔργον θὰ ἦτο οὐκ ἐδυνάμεθα νὰ συμπήσωμεν· ἀλλ' ἐνθυμηθέντες καὶ τοῦ Ἀλεξ. Σούτσου τὸ δίστιγχον τοῦτο·

· Ἰδέατε ὅμως πλούσιαι πτωχά ἐνδεδυμέναι,
δὲν εἶναι δὲ αἰώνιον ζωὴν προωρισμέναι·»

ἔνομίσαμεν καθῆκον νὰ καλέσωμεν τῶν ποιητῶν τὴν προπογὴν εἰς τὴν ἐπικράτειαν καὶ εἰς τὰ ἐπτὰ δράματα ἄγνοιαν τῆς γλώσσης ἀκυρολεῖσθαι, ψυχολογίαι, κατασκευὴ λέξεων ἐστραμένη, λέξεις ἀνύπαρκτοι, ἀδόκιμοι ἢ πεπατημέναι, ἐπίθεται ἀπροσδύη, θρασεολογία βεβητημένη, ἀπερία ἀκατανόητος τῶν δρθογραφικῶν κανόνων, καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἀξιοσημείωτος ἀπειροκαλίχ ἀπύκνιζουσιν ἐν γένει αὐτά⁽¹⁾. Καὶ ὅμως ἡ ποίησις, καὶ πρὸ πάντων ἡ δραματικὴ, ἀξιοῖ τοὺς ἴεροφάντας αὐτῆς καὶ τὰ βρύστα τῆς γλώσσης μυστήριοι μεμυπομένους· ἀξιολέξειν ἀνθράκην καὶ κυρίζειν, φράσιν εἰκονικὴν καὶ γλαφυράν ἐρῆθυμας συνηρμολογημένην, ἀξιοῖ ἀσμονίαν, κομψότητα, καλλος, σαφήνειαν, δύναμιν καὶ διεγράφην τῆθιαν καὶ χαρακτήρων τοιαύτην, ὅπτε δὲ θεατὴς νὰ μεταρέσται ἀνεπαιτιθήτως εἰς τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον καθ' οὓς ἐτελέσθη ἡ ποίησις. Ταύτην δὲ τὴν φυσιογνωμικὴν σῆτως εἰπεῖν ἰδιότητα, τὴν παρά τῶν νεωτέρων ὀνομασθεῖσαν couleur locale, ἀπαραττούσην νὰ ἔχωσιν ἴδιας τὰ δράματα ἐκεῖνα, ὡς τὴν ὑπόθεσιν ἔργυσται ἐκ τῆς ἴστορίας ὁ ποιητής. Οπως δὲ ζωγράφος ἢ ὁ ἀγαλματοποιὸς, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ φοιτόληπτος δὲ ἐπιγειεῶν νὰ περιβάλῃ διὰ

στίγμων τὰς ἔννοιας αὐτοῦ, ἀνάγκη νὰ ἔχῃ καὶ τὴν χειρα γεγυμνασμένην, καὶ τὴν σμίλην ἡ τὸν χρωστῆρα ἐντελῆ. Καὶ περιουσίαν αἰσθήματος, καὶ φαντασίας πλοῦτον, καὶ ίδεων γονιμότητα ἀν ἔχη, ἀνευ τῆς τέχνης τῆς γλώσσης, τὸ ποίημα ἔσται κατάψυχρον ὑπέρ τὴν κασπιακὴν θάλασσαν καὶ τὸν κρύσταλλον τὸν κελτικόν.

Ταῦτα ἔχοντες ὑπὲρ δψιν μετὰ λύπης ἀποφαινόμεθα ὅτι οὐδὲν τῶν ἐπτὰ δραμάτων ἐκρίθη ἄξιον τῆς καλλιστεράνου ἐλαίας. Ναὶ μὲν δὲν ἐκρίθησαν καὶ τὰ ἐπτὰ ἴσοθροῦ, καθόσον τὸ τοῦ Λέοντος παραδείγματος χάριν καὶ τὸ τοῦ Δαυΐδ ἐθεωρήθησαν ἥττον ἀδόκιμα, ἀλλ' ἐπὶ δραματικῆς ἐξαιρέτως

«Il n'est point de degré du médiocre au pire, » κατὰ τὸν Γάλλον ποιητὴν, οὐ τινος ἡ γνώμη εἶναι ἀξιώματος. Ίσως διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου οἱ ποιηταὶ ἐσπευσαν νὰ ὑποβάλωσιν ἀξεστα τὰ ἔργα αὐτῶν πρὸς τοὺς σπεύδοντας δύμας χαριέστατος τις ἀρχαῖος φιλόσοφος ἔδωκε τὴν φιλένθρωπον ταύτην συμβουλήν·

«Θέλεις Ολύμπια νικῆσαι; Κέγω, νὴ τοὺς θεούς· κομψὸν γάρ εστιν· ἀλλὰ σκόπει τὰ καθηγούμενα, καὶ τὰ ἀκόλουθα καὶ οὕτως . . . Ερχου ἐπὶ τὸ ἀθλεῖν. Ε! δὲ μὴ δ; τὰ παιδία ἀναστραφήσῃ, ἀ νῦν μὲν παλαιστὰς παιζεῖ, νῦν δὲ μονομάχοις, νῦν δὲ ταλπίζει, εῖτα τραγῳδεῖ· οὗτοι καὶ σὺ, νῦν μὲν ἀθλητὴς, νῦν δὲ μονομάχος, εῖτα βότωρ, εῖτα φιλόσοφος, ὅλη δὲ τῇ ψυχῇ οὐδὲν· ἀλλ' ὡς πίθηκος, πάσχεν θέαν, ήν δὲν ἴδος μητῆ, καὶ ἀλλοὶ ἐξ ἀλλού σοι ἀρέσκει. Οὐ γάρ μετὰ σκέψεως ἥλθες ἐπὶ τι, οὐδὲ περιοδεύσας· ἀλλ' εἰκῇ, καὶ κατὰ ψυχρὸν ἐπιθυμίαν·» (¹).

(*Ἐπειτα τὸ τέλος.*)

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

(Ορχ. σελ. 334.)

Ιδοὺ τὸ περὶ τοῦ ποιητικοῦ ἀγῶνος πρόγραμμα τῶν πρυτανεύοντων τὰ Ολύμπια·

«Η ἐπὶ τῶν Ολυμπίων καὶ τῶν κληροδοτημάτων Ἐπιτροπή.

Πρὸς ἀπαντα; τοὺς περὶ τὴν δραματικὴν ποίησιν καὶ τὴν μουσικὴν ἀσχολουμένους.

«Ο δειμηηστὸς Εὐαγγέλης Ζάπας, ιδρυτὴς τῶν Ολυμπίων, ἀπειδεύετο οὐ μόνον εἰς τὴν ἀράπτυξιν τῶν τεχνῶν, τῆς βιομήχαριας καὶ γεωργίας, ἵτοι εἰς τὴν θεοκτήν τοῦ έθνους εὐημερίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ηθικὴν καὶ διαροητικὴν αὐτοῦ ἐπιδοσίαν. Γνήσιοι τέλεοι τῆς ἀρχαλας Ελλάδος οι μεγάλοι οὗτοι πολιτης ἐμρήσθη, σπολαρ ἐξήσκησεν εὐγενῆ ἐπιφρόνητον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Θουκυδίδου η ἀράγωσις τῆς ιστορίας τοῦ Ἡροδότου, γενορθ-

(¹) Ορχ. τὴν ἐν σελ. 330 σημείωσιν.

(²) Ἐπίκτ. Ἑγκ. Κε'. — 23.

νη ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἑρθοντιῶντος ἐν Ὀλυμπίᾳ Παρεληγρίου πολεων ἀμιλλαρ ἀρχήτορος τοῦ μουσολήπτου τῶν Θηβῶν λυρικοῦ τὰ ἐπιτίκεια ἄσματα, καὶ πόσοορ τὰ ἐπὶ τῆς Ἀττικῆς σκηνῆς διδαχθέντα δράματα καὶ κατὰ τοὺς λοιποὺς ἐν Ελλάδε ληγόντας μουσουργήματα ἐπέδρασαν εἰς τὰς γεραῖας ύψοις τῶν ἀθανάτων Μαραθωνομάχων, εἰς ὃν τὴν δόξαν καὶ γῆμην ὁρεύεται κατὰ μέρη μέρος ἡ κατὰ τῆς δουλείας γηγάτιος πάλη τοῦ νεωτέρου Ελληνισμοῦ, καὶ αἱ υπὲρ τοῦ ἔθνους ἡ μῶν συμπάθεια τοῦ πεπολιτισμένου κόπου, καὶ ἡ ὥς συντίκαια τούτων ἀπελευθέρωσις τῆς σημερινῆς Ελλάδος.

Συμφώνως λοιπὸν μὲν ὅπερ δέοντα τῆς διαδήκησης τοῦ μεγάλου τούτου εὑρετέον τῆς Πατρίδος καὶ μὲ τὸ ἄρθρο 46 τοῦ ἀπὸ 19 Αὐγούστου 1858 Β. Διατάγματος ἔχων οὐτως·

« Ήτελινταία τῶν Ὀλυμπίων ἡμέρα ἔσται ἡ τῆς βραβεύσωσι τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων» ὁ ἀγών ἔσται στεφανίτης.

« Τὴν δὲ ἐσπέραν διδαχθήσεται ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ δράματος κατ' ἐκλογὴν τοῦ φιλολογικοῦ τμῆματος τῆς Ἀκαδημίας καὶ τελεσθήσονται μουσικαὶ συμφωνίαις Ελληνικῆς συνθέσεως ταῖς συνθέσεσι ταῦταις ἀπονεμηθήσονται βραβεῖα» ὁ δὲ ἀγών ἔσται στεφανίτης.

Διακηρύττομεν

§ 1. Περὶ δραματικοῦ ἀγῶνος.

A. Καλοῦνται πάντες οἱ περὶ τὴν δραματικὴν ποίησιν ἀσχολούμενοι λόγιοι τοῦ ἔθνους, οἱ ἐντὸς καὶ αἱ ἐκτὸς τῆς Ελλάδος διαμέροντες, τὰ συγγράφων καὶ πέμψωντες εἰς τὴν ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων εἰτ. Ἐπιτροπὴν δράματος, ὑπόθεσιν ἔχοντες ἐράπετον καὶ πατριωτικὴν πράξειν. Ιησεῖσαν εἶτε ἐκ τῆς ἀρχαίας εἶτε ἐκ τῆς νεωτέρας Ελληνικῆς ιστορίας.

B. Μετὰ τῶν δραμάτων εἴραι δεκταὶ καὶ κωμῳδίαι ἀρτικείμενοι ἔχουσαι τὴν διακωμάθησιν τῶν ἡθῶν καὶ ἐλαττωμάτων, ἢτοι τὸν ἀνθρωπον, οὐχὶ δὲ τὰ πρόσωπα.

C. Τὰ δράματα δὲ πρέπει νὰ ἔχωσι πλειοτέρας τῶν τριῶν πράξεων οὐδὲ νὰ υπερβαίνωσι τοὺς 2500 στίχους.

Αἱ κωμῳδίαι δέοντα νὰ περιορίζωνται ἐπίσης εἰς δύο ἡ τρεῖς πράξεις καὶ εἰς δύων τὸ πολὺ χιλ. στίχους.

D. Τὰ ποίηματα ταῦτα πρέπει νὰ ἔγραι ἔμμετρα καὶ καθαρῶς ἀρτιγεγραμμένα.

E. Επιτροπὴ πενταμελῆς συγκειμένη ἐκ καθηγητῶν καὶ λογιών ἀρδρῶν καὶ φιλολόγων, ἐκτελομένων ὑπὸ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς συγκλήτου τοῦ Παρεπιστημού θέλει κρίνει καὶ δικάσει τὴν σχετικὴν ἀξίαν τῶν ὑποβληθησμένων εἰς τὸν ἀγώνα δραματικῶν ἔργων.

F. Τὸ πρωτεῦσαν δράμα καὶ ἡ πρωτεύσασα κωμῳδία θελουσι διδαχθῆ ἐπὶ τῆς θεατρικῆς σκηνῆς κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς τετάρτης Κυριακῆς τοῦ μηρὸς Οκτωβρίου τῆς καὶ τελευταῖς ἡμέραις

τῶν Ὀλυμπίων οἱ δὲ ποιηταὶ αὐτῶν θέλοντες προσηκόντες βραβεύσης ἐνώπιον τοῦ συνηγμένου πλήθους.

Z. Άτι δραματικαὶ ποιήσεις θέλονται εἶσθαι δεκταὶ μέχρι τῆς 45 τοῦ προσεχοῦ Αὐγούστου, πᾶν δὲ δράμα θέλει ἀποστέλλεσθαι εἰς τὸν πρόεδρον τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων Ἐπιτροπῆς καὶ συνοδεύεσθαι διὰ δελτίου ἐσφραγισμένον γέροντος θεωκλεοτῶν τὸ ὄρομα τοῦ ποιητοῦ. Επὶ δὲ τοῦ ποιητοῦ μητρούς καὶ τοῦ δελτίου δεοντα νὰ γραφῇ λόγιος τοῦ ἀπόφθεμα ἡ ἄλλο τι γνώμονα δτως γνωσθῆ δι αὐτοῦ ὁ τοῦ βραβευούμενον δραματικοῦ ἔργου ποιητῆς.

H. Η κρίσις τοῦ δραματικοῦ διαγωνισμοῦ αγαγιώνται τὴν δευτέραν Κυριακὴν τοῦ μηρὸς Σεπτεμβρίου δημοσίᾳ καὶ μετ' αὐτὴν παραδίδονται τὰ βραβεύσητα δράματα εἰς τὸν υποκριτὰς τοῦ θεάτρου πρὸς ἐκτέλεσιν κρίνονται δὲ μόνον τὰ ἄξια λόγον δράματα.

Θ. Τὰ χειρόγραφα δὲ ἐπιστρέφονται εἰς τὸν συγγραφεῖς αὐτῶν, ἀλλὰ μίκρουν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων Ἐπιτροπῆς μετὰ τῶν ἐσφραγισμένων δελτίων των, ἵτις, ἐκτὸς τῆς κρίσιος οὐδὲν ἔχει δικαίωμα πρὸς ἐκδοσιν αὐτῶν.

I. Άτι εἴραι δεκτὰ ἐν τῷ διαγωνισμῷ τούτῳ τὰ εἰς τὸν κατὰ καιρὸν γενομένους ποιητικοὺς διαγωνισμοὺς παρουσιασθήτα δράματα εἴτε ἐβραβεύθησαν εἴτε οὐ.

§ 2. Περὶ μωνοικοῦ ἀγῶνος.

Ο μουσικὸς ἀγών γίνεται συμπράξει τῆς ποιησίως, εἴραι δὲ δεκτὰ πρὸς τοιωμόν τὰ ἀκόλουθα εἴδη τῆς ποιησίως.

Ωδαὶ καὶ ὑμνοὶ πρὸς τὴν πατρίδα.

- π πρὸς τὸν βασιλέα.
- π πρὸς τὴν ἐλευθερίαν.
- π πρὸς τὸν ἀγωνιστήν.
- π πρὸς τὴν ἀρετήν.
- π πρὸς τὸν υπέρ πατρίδος θηῆσκοντας.

Ασματα πατριωτικά.

- π βουκολικά.
- π αἰσθηματικά.
- π κωμικά.

Ταῦτα πέμπονται, ἐντὸς τῆς αὐτῆς προθεσμίας μετ' ἐσφραγισμένων δελτίων περιλαμβανόντων τὸ ὄρομα τοῦ ποιητοῦ, εἰς τὸν πρόεδρον τῆς ἐπὶ τῶν Ὀλυμπίων Ἐπιτροπῆς καὶ κρίνονται συγχρόνως μὲ τὰ δράματα ὑπὸ τῆς ἐν τῷ § 1. στοιχ. Ε. μηνονευομένης ἐπιτροπῆς. Τὰ δὲ διόρματα τῶν ἀριστευσάγετων γίνονται γνωστά καὶ βραβεύονται ἐν τῷ θεάτρῳ δικαίῳ μετὰ τῶν δραματικῶν ποιητῶν.

Ἐκ τῶν πεμφθέντων ποιηματίων θέλοντι στεφθῆ τρία, δξ ὃν τὸ μὲν ἐν θέλει γαλῆ ἐν ἀρχῇ τοῦ δράματος, τὸ δὲ δεύτερον μεταξὺ τῶν δράματος καὶ τῆς κωμῳδίας καὶ τὸ τρίτον μετὰ τὸ τέλος τῆς κωμῳδίας, ὅτε θέλει γίνεται καὶ ἡ βραβεύσις. Εκαστον δὲ φύμα, ὕμνος ἡ ὁδὴ δὲ πρέπει νὰ υπερβαίνῃ τοὺς εἰκοσι πέντε στίχους.

Ο ποιητής τοῦ ξεμάτος «Ἄ! πόσον σὲ ἡγάπηνα κτλ.»
· · τῆς «Ἄνδρογυναικομαχίας.»
Ο ποιητής τοῦ Δανέδ Κορηγοῦ.
Ο τῆς ἀλώσεως τῆς Τριπόλεως.
Ο ποιητής τοῦ Κορεύθιακοῦ κιονοκράγου.

Ἐν Ἀθήναις, 6 Οκτωβρίου 1870.

Πῶ; δὲ καὶ παρὰ τίνος ἔμαθον οἱ ἐπιστείλαντες; τὴν
ἀπόφασιν τῆς ἐπιτροπῆς ἀγνοοῦμεν· διότι πλὴν τῶν
ἀγωνοδικῶν οὐδεὶς ἄλλος ἢ το παρὼν ἐν τῷ δωματίῳ
τῆς συσκέψεως. Άλλ' ὅπως δήποτε τὸ περιεχόμενον τῆς
ἐπιτροπῆς ἡνάγκασε τὸν εἰσηγητὴν ν' ἀθετήσῃ τὸν περὶ
τῆς ἀποβολῆς τῶν ἀθλητῶν ποιημάτων δρον τοῦ προ-
γράμματος, διὸ ἐν τῇ παρενθύρῳ αὐτῶν ῥύμη δὲν
παρετήρησεν οἱ ποιηταί, αὐτοὶ οἱ ἐπιτιμήσαντες τὴν
ἐπιτροπὴν ὡς «Λησμονήσασαν τοὺς σαφεῖς δρους
τοῦ τόσῳ προσφάτου προγράμματος», εἴτινες καὶ
ἔτερον τι δὲν ἐνόησκεν, διότι ή περὶ τῆς σχετικῆς ἀξίας
ἔνστασις τότε μόνον δὲν θὰ ἥτο σαθρὰ, διότε τὰ ποιη-
ματα θὰ εἶχον ἀξίαν. Ο κανὸν οὗτος τηρεῖται καὶ
ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἀγῶνος, τοῦ πανεπιστημιακοῦ· διότι
ἐπὶ ποιήσεως, καὶ ἰδίως τῆς δραματικῆς, τὸ ἀπολύ-
τως ἀριστον εἶναι ἄλλος κομήτης ἀνατέλλων μετὰ
κύκλους αἰώνων εἰς τῆς φιλολογίας τὸν δρίζοντα,
δικαιόμενον δὲ οὐχὶ ὑπὸ πενταμελοῦς ἐπιτροπῆς,
ἄλλ' ὑπὸ τῆς παγκοσμίου ἐπιδοκιμασίας, «τῶν πολ-
λῶν κρινόντων, καὶ κατ' Ἀριστοτέλη, ἀμεινον καὶ
τὰ τῆς μουσικῆς ἔργα, καὶ τὰ τῶν ποιητῶν»⁽¹⁾.

Δυστυχῶς δημως, πλὴν ἐλαχίστων ἔξαιρέσεων, τὰ
φίλτατα τεκνία τῶν ἐνισταμένων, καὶ ἰδίως τὰ
τραγικὰ δράματα, οὐδεμίαν εἶχον ἀξίαν· Ἐλλειψις
ἔμπνεύσεως καὶ θερμότητος, εὔρεσις πτωχὴ, οἰκο-
νομία ἀδέξιος, ἔννοιαι κοιναὶ καὶ οὐχὶ σπανίως αρ-
λαικοι, παντελὴς ἄγνοια τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας,
λεκτικὸν χειρῶν ἀπείρων ὕφεσμα, ἐν ἄλλοις μὲν χα-
μαρπὲς, ἐν ἄλλοις δὲ ληκύθειον καὶ δυσνόητον, ἐν
πάσι δὲ μεστὸν γραμματικῶν ἀμερτημάτων καὶ ἀ-
νορθογραφιῶν, τοιοῦτο ἐν γένει τὸ ποιὸν τῶν ἀπο-
διδόντων εἰς τὸν ἀγῶνα ποιημάτων. Καὶ ἐνῷ οὐ-
δεὶς μεταξὺ καὶ τῶν μὴ Ἑλλήνων τολμᾶ νὰ γράψῃ
δρᾶμα διποσεῦν σπουδαῖον πρὶν ἢ καλλιεργήσῃ τὸν
νοῦν διὰ συντόνου μελέτης τῶν ἀρχαίων ποιητῶν,
ερόθηλον ἢ το οἱ περὶ τὸν ὀλύμπιον κόττε-
νον ὁρθαλμιῶντες, καὶ εἴ τινας ἔξι αὐτῶν ἀνέγνω-
σαν, ἀνέγνωσαν «ἄκρον ἐπιλίγθην», καθ' Ὁμηρού,
ὅσον ἐπιψῆσαι ἔξι ἐπιπολαῖον τὴν ἐπιφάνειαν. Η-
ναγκάσθη λοιπὸν, ὡς εἴπομεν, δι εἰσηγητὴς νὰ τραπῆ-
τὴν ἀντίθετον δόδαν, τὴν τῆς ἀνακρίσεως, καὶ ταύτης
πάλιν οὐχὶ γενικῆς, ἀλλὰ μόνα τὰ κυριώτατα ἐλατ-
τώματα στηλιτευούσας· διὸ καὶ ἀνέλαβεν ἐκ νέου
τὸ ἐπίμοχθον ἔργον νὰ ἐπεξέλθῃ καὶ δεύτερον περὶ
τὰς δεκαοκτώ χιλιάδας στίχων, τοῦτο μὲν ὅπως
δεῖξῃ σίνας πρὸς τὴν γνώμην τοῦ μειοψηφοῦντος,
τοῦτο δὲ ὅπως ἐρμηνεύσῃ ἀκριβέστερον καὶ δικαιό-
τερον τὴν τῶν λοιπῶν ἀγωνοδικῶν, ἔτι δὲ καὶ δι-
ευκολύνῃ τὴν τοῦ κοινοῦ διὰ τινῶν παρακείσεων·

διότι, ἐὰν ἐν σπαργάνοις ἔτι οὖσις τῆς ἐκθέσεως δὲν
ἐνδιμισαν ἀπρεπὲς οἱ ποιηταί νὰ θρασυνθῶσι, φανε-
ρὸν ἦτο δὲ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τὸ θράσος; Ἡνεκὲς
τραχυνθῆ, καὶ δὲ στηριζόμενοι ἐπὶ τῆς ἀναιτιολο-
γήτου ἐτυμηγορίας ἥθελον σπουδάσει καὶ νὰ πεί-
σωσι τινας διτι ηδικήθησκεν. Ἐνεκα τούτου παρεδέ-
χθη τὴν τοῦ συνήθους δικαίου ἀρχὴν, καθ' θιν οὐδεὶς
καταδικάζεται ἔνευ προηγουμένης ἐκδηλώσεως τῶν
λόγων τῆς καταδίκης, καλέσας μάρτυρας τῆς κατη-
γορίας αὐτὰ αὐτῶν τὰ γεννήματα. Τοις ευμφερώ-
τερον ἦτο τοις ποιηταῖς, νὰ μὴ σπεύσωσιν ἔχουσιν
δημως καὶ αὐτοὶ πλῆρες τὸ δικαίωμα νὰ παρουσιά-
σωσιν εἰς τὸν ἄρειον πάγον τῆς πεφωτισμένης κοινῆς
γνώμης καὶ μαρτυρίας καὶ ἀποδείξεις.

Ομολογοῦμεν διτι καὶ ἔτερος λόγος παρεκίνησε
τὸν εἰσηγητὴν εἰς τὴν παρεκτροπὴν ταύτην. Πολ-
λάκις ἐν τῷ ἀνά χειρας συγγράμματι ἐξέφρασε τὴν
περὶ τοῦ κατ' ἔτος ἀγομένου ποιητικοῦ ἀγῶνος ἴδεαν
αὐτοῦ, κηρύξας μετὰ παρέρπσίας αὐτὸν ἐξαγγειωθέντα
μετὰ τὰ πρώτα ἔτη, διτι καὶ οἱ δικασταὶ, ἀδιαφόρως
εχοντες πρὸς τὰς ἀνευφημίας, οὐδὲ δρέπωδούντες πρὸς
τὰς ποδοκροτήσεις ἐδείχθησκεν αὐτηροι περὶ τὰς κρι-
σεις καὶ σώφρονες περὶ τὰς ἀμοιβάς, καὶ οἱ ἀσδιοδόροις,
οἵοι Ζαλοκώστας, Κουμανούδης, Ραγκαβῆς, Βερναρδά-
κης, Όρφανίδης, Τερτζέτης, ἐτάσσοντο μεταξὺ τῶν εὐ-
μαθεστέρων καὶ δοκιμωτέρων ποιητῶν τῆς Ἑλλάδος.
Ἐξηγρειώθη δὲ ἐνεκκ τῆς ἀξιοκατακρίτου συγκαταβά-
σεως τῶν μετὰ ταῦτα ἀγωνοδικῶν, οἵτινες εἴτε χαρι-
ζόμενοι, εἴτε προσωποληπτοῦντες, εἴτε δημοκοποῦν-
τες, εἴτε καὶ ἐπιμέμπτου ἐπιτικεία, ἔνεκα, ἀντὶ νὰ
ρρείσωσι τοὺς προξενισταμένους, ὡς καθῆκον εἶχον
πρὸς τὸν ἀγωνοθέτην, τὴν φιλολογίαν, τὸ κοινὸν
καὶ ἕκυπον, ἐνεθάρρυναν τὴν προπέτειαν, διψήλευ-
σάμενοι ἀριστεία τε καὶ ἐποίησαν εἰς ἐλεεινὰ προγυ-
μνάσματα. «Τὰ ποιητικὰ διαγωνίσματα, ἐγράφομέν
ποτε, διὰ λοιδωριῶν καὶ ληρωδιῶν ἐπροίκισκεν τὸν
Ἑλληνικὸν Παρνασσόν. Πλὴν τούτου, ἵνα ἐμπνευσθῇ
δι ποιητής δὲν ἔχει ἀνάγκην χρηματικῆς ἀμοιβῆς· δι
Ζαλοκώστας παραδείγματος χάριν εἴχε κορεσθῆ ἀπὸ
τῶν ναμάτων τῆς Κασταλίας πολὺ ἢ βαντισθῆ ὑπὸ⁽¹⁾
τῶν φεκάδων τοῦ Πακτωλοῦ»⁽¹⁾.

Καὶ δὲν ἐγράφομεν ταῦτα διεθοῦντες πρὸς τὴν
ποίησιν ἢ φθονοῦντες τὴν δόξαν τῶν διαφνηρόρων·
ἔξι ἐναντίας καὶ εἴχομεν καὶ εἴχομεν τὴν ἀκλόνητον
πίστιν διτι καὶ τὸν νοῦν μετεωρίζει εἰς μεγάλα καὶ
δύψηλά, καὶ τὴν καρδίαν θερμαίνει καὶ παρορμᾷ πρὸς
φιλοπατρίαν καὶ ἀρετὴν, καὶ τὰ ἀγενῆ πάθη κατα-
στέλλει. Τοιοῦτοι οἱ θαλεροὶ καρποὶ τῶν τραγῳδιῶν
τοῦ σκηνικοῦ φιλοσόφου, τῶν ἐπῶν τοῦ Πυθαγόρου,
τῶν ἀσμάτων τοῦ Τυρταίου, τῶν ἐμβατηρίων τοῦ
Ρήγα. Ο Σόλων μάλιστα εκεὶ τοὺς νόμους ἐπεχεί-
ρησεν ἐντείνας εἰς ἔπος ἔξαγαγεῖν, διποτες θελγόμε-
νοι ὑπὸ τῆς ἀρμονίας οἱ πολῖται ἐγγαράττωσιν αὐ-
τοὺς βαθύτερον εἰς τὴν ψυχὴν⁽²⁾. Άλλα τὴν πίστιν
ταύτην ἔχομεν εἰς μόνην τὴν γνησίαν καὶ ἀνδρικὴν
ποίησιν, οὐχὶ δὲ εἰς ἀπτήνων γνωσσῶν νόθα καὶ ἀ-

(1) Πανδ. Τόμ. ΙΖ', σελ. 214.

(2) Πλούτ. Σόλων.

